

**CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI – EMINESCU
(IANUARIE 2000)***

11 ianuarie

• Cornel Radu Constantinescu consemnează în „Adevărul literar și artistic” (nr. 500) un dialog cu Eugen Simion despre apropiata aniversare Eminescu: „Am simțit nevoia unor precauții, prin inițierea de programe serioase. Academia Română în colaborare cu Ministerul Culturii și Editura Univers Enciclopedic (aduc meritate laude tânărului director al editurii, Vlad Popa, și colectivului de profesioniști de la „Monitorul Oficial”, în frunte cu directoarea acestuia) au editat o integrală Eminescu (poezie, proză, teatru, publicistică), în excepționale condiții grafice. E vorba de o ediție critică realizată de reputatul eminescolog Dumitru Vatamaniuc. Va urma în ianuarie o Sesiune specială, omagială la Academia Română, unde vom invita intelectuali de marcă din toate provinciile românești. Un alt proiect privește republicarea în Editura Academiei a interpretării bine cunoscute a operei lui Eminescu, datorate celui mai mare exeget al său: G. Călinescu”. Acesta „este răspunsul cel mai potrivit pe care Academia Română îl putea oferi celor ce au cutezat inconștient să zeflemisească un poet de excepție și un simbol național. Sau să îl minimalizeze în programe școlare, mai mult decât discutabile, «risipindu-l» neconcludent pe parcursul mai multor ani de studiu. Reforma care-l reformează pe Eminescu pentru mine este nulă. Și păgubitoare. (...) Setea nestinsă de Eminescu, a căruia tipărire continuă rămâne obligația sacră a culturii noastre. Poate să însemne și alte multe lucruri ce se cuvin descifrate cândva. Poate că e vorba, în mică măsură, de snobism, de un fetișism al cărților fundamentale, prin care oamenii și le apropie avizi de certitudine. Între atâtea fenomene perisabile, vulgare, omul simte nevoia unei sfințiri prin asumarea directă a marilor valori. Eminescu se vedește astfel un punct de sprijin ferm, o stea fixă călăuzitoare. El se așază, fie și prin Inducție, sub protecția unui zeu tutelar. Probabil că impulsurile sunt mai complicate. Rămâne această realitate neașteptată. Într-o epocă în care pâinea e scumpă, omul e dispus să rupă din bugetul personal câteva sute de mii pentru pâinea nevăzută a poeziei. M-a copleșit această ediție, ca și reacția cititorilor aducându-mi aminte de rezervele nebănuite de creativitate, rigoare și sacrificiu ce zac în noi. Simplu spus: când vrea românul, poate. Din fericire? Din nefericire?”. Proiectele coordonate la Editura Univers Enciclopedic, din ciclul *Opere fundamentale*, vizează „instruirea și apărarea patrimoniului cultural”, „de apărarea unei spiritualități, supusă unei eroziuni din interior, pe temeiul unei modernități asimilate modelelor și unui sincronism echivalent imitației sterile. Uneori asemenea împroșcări cu noroi a

* Materialul selectat aici a fost cules de un grup de cercetători de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române: Bianca Burța-Cernat, Paul Cernat, Carmina Cojocar, Marija Nenadić, George Neagoe și Andrei Milca, sub coordonarea Biancăi Burța-Cernat.

statuilor frizează nebunia: nu poți afirma că Eminescu e «un gânditor nul», nu îl poți «mângâia» cu apelativul «Titi cel păros». „– *Desconsiderarea e boală națională?! – Nu în exclusivitate. Mai toate popoarele mici, cu complexe, manifestă plăcerea autoflagelării. Franța nu are, de pildă, această înclinație. Comparativ cu noi, poate părea chiar «naționalistă». Chiar dacă noi am vorbit șapte limbi și rusește, clasicii rămân pe soclul lor, neterorizați de modernitate. Ei știu bine că măreția culturii lor nu s-a fabricat grăbit în ultimele decenii. S-ar putea să le placă mai mult Baudelaire sau nu știu ce alt poet modern, dar Victor Hugo va rămâne pe locul său, netrăgându-l nimeni de barbă jos, pe trotuar, în zgomotul străzii. Respectul pentru cultură este expresia respectului de sine. Noi tocmai pe acesta se pare că l-am pierdut./ – *Eminescu a scris într-o limbă puțin circulată. Cum să aspirăm la o universalitate a operei lui?! – În primul rând fiind noi conștienți de universalitatea lui, de spiritul lui european. E drept, a scris într-o limbă bogată, dar necirculată. M-a surprins să constat că cele mai bune traduceri ale poeziilor lui nu se întâlnesc în limbi romanice, ci în engleză, germană și, mai ales, în rusă./ – *Față de limba lui Eminescu astăzi parcă vorbim în argou. Greșesc?! – Nu. Vorbim, în presă sau pe stradă, în parlament sau pe la soroace culturale o limbă română urâtă, rudimentară. Trăim parcă o involuție care demonstrează legăturile sensibile dintre limbă și calitatea vorbitorilor ei. Dialogăm într-un dialect romglez (termenul îmi aparține), de popor leneș, trăitor la tropice. Limba romanes (pentru că rom nu vine de la Rompres) plus engleza, ne colorează acum orice comunicare. Suntem ca un trib vesel intrat recent în Commonwealth. Deci, un dialect alb, cândva subțire, care s-a prăjit mult la soare”.***

12 ianuarie

• Un articol din „Ziua” semnat de Genica Stănciulescu – *Un moment de referință pentru cultura românească. „2000 – anul Eminescu” este marcat și în afara granițelor*, arată că, în ziua anterioară, la Ministerul Culturii s-a desfășurat o conferință de presă prilejuită de deschiderea oficială a programului „2000 – anul Eminescu”: „Programul își propune să devină un moment de referință pentru cultura românească, implicând o mare diversitate de proiecte: editări de cărți și traduceri, spectacole, arte plastice, reconstituirea tradițiilor, pagini pe Internet etc. Anul Eminescu va fi inaugurat de o sesiune solemnă a Academiei Române, care va avea loc vineri, 14 ianuarie, și va continua cu o serie de manifestări la Botoșani și Ipotești. De asemenea, a fost instituită Medalia jubiliară «Mihai Eminescu – 150 de ani»”. Se anunță, de asemenea, lansarea volumelor de *Opere* Mihai Eminescu, publicate – cu sprijinul Ministerului Culturii – de Academia Română, împreună cu Editura Univers Enciclopedic și cu R.A. „Monitorul Oficial” – „Proiectul a presupus realizarea unei ediții reprezentative – pe foiță de *Biblie*, în casetă – a operei eminesciene, în condiții grafice deosebite, în trei volume, fiecare de circa 1200 de pagini”; „Ion Caramitru a mai precizat (...) că se vor dezveli busturi

«Mihai Eminescu» în SUA, Canada, Cernăuți, Havana, Berlin, Viena, Ipotești. De asemenea, în acest an vor fi publicate integral *Caietele lui Eminescu*, păstrate de Academia Română și aflate într-o stare avansată de deteriorare”.

● Primul număr pe acest an al „României literare” se deschide cu un editorial al lui Nicolae Manolescu, *Eminescu – scopul și mijloacele*, care dezavuează, din nou, mizele ideologice ale cultului eminescian de-a lungul istoriei ultimului secol și, mai ales, în contemporaneitate: „Trebuie să constatăm că dacă Eminescu a fost și mai este socotit «poetul național», tocmai prefacerii operei sale din nobil scop în mijloc banal i se datorează faptul. Cine, zicând «poetul național», are în gând valoarea literară a versurilor? Mai degrabă, Eminescu pare așa fiindcă sensibilității noastre naționale (etnice, morale, religioase și politice) îi place să se recunoască în oglinda lui. Nu suntem pe tărâmul mirific al artei, ci pe acela mlăștinos al ideologiei./ La 150 de ani de la naștere, Eminescu are dreptul de a fi din nou poet, și numai poet, adică de a fi citit pentru excepționala lui imaginație, pentru limba lui inimitabilă, deși mereu imitată, ca scop al pasiunii tuturor iubitorilor săi, și nu de a fi folosit ca instrument de către toți demagogii, de către toți «mititeii», care, ca acela din *Scrisoarea I*, nu talentul lui îl slăvesc, ci mediocritatea ideilor lor o lustruiesc”. ■ Alex. Ștefănescu comentează în termeni drastici culegerea lui Cezar Paul-Bădescu („*Cazul*” *Eminescu...*, Paralela 45, Pitești, 1999): **Contestarea lui Eminescu în stil hip-hop**: „Inițiatorul întregii agitații, Cezar Paul-Bădescu, a înțeles că, odată cu stingerea scandalului, se va stinge și gloria micului grup. Pentru a prelunge plăcerea de a se afla în centrul atenției, a alcătuit în grabă un volum de aproximativ 250 de pagini, cuprinzând textele din «Dilema», reacțiile la aceste texte, ca și unele reacții la reacții. Volumul nu a apărut imediat, întrucât autorul nu a găsit cu ușurință o editură care să-l publice. Pe de altă parte, însă, același autor, când a reușit în sfârșit să-și plaseze culegerea (și anume după un an), nu s-a mai putut mobiliza să o aducă la zi. Lenea de acest fel face parte din moravurile lumii noastre literare, care se mulțumește cu focuri de artificii, nefiind capabilă de un efort susținut./ O dovadă de neseriozitate o constituie și desconsiderarea proprietății intelectuale, prin reproducerea integrală a unor texte fără consimțământul autorilor lor. Legea privind copyright-ul, în vigoare în România (și concepută după model occidental), permite numai citarea, fragmentară, în cadrul unor studii critice, a textelor altora, nu și preluarea lor de la primul până la ultimul cuvânt. (...)/ Autorul antologiei pretinde că procedează imparțial, mulțumindu-se să consemneze un fenomen publicistic, edificator pentru cine studiază (sau va studia) conștiința literară românească de la sfârșitul secolului douăzeci. În realitate, însă, el este tendențios. Mai exact, apără dreptul unora de a nega valoarea operei lui Eminescu și contestă dreptul altora de a nega valoarea unor asemenea inițiative. Îi susține moral pe persiflatorii admiratorilor marelui poet și îi dezaprobă vehement pe persiflatorii persiflatorilor. Cu subiectivismul său, merge până la melodramă, plângându-se că, după ce a declanșat scandalul în jurul lui Eminescu, s-a simțit

străin în propria lui țară. El se află în postura comică a cuiva care provoacă o încăierare și care apoi o ia la fugă, strigând în gura mare că vrea relații pașnice cu semenii săi./ (...) Ecoul imens al provocării lansate de publicistul de la «Dilema» nu se explică prin curajul intelectual, prin ingeniozitatea sau prin subtilitatea provocării, ci numai prin notorietatea poetului contestat. În fond, și despre Monica Lewinsky a vorbit multă lume, dar nu – cum i-ar plăcea ei să creadă – pentru că ar fi făcut amor într-un mod remarcabil, ci numai pentru că a făcut amor cu Bill Clinton./ Volumul cuprinde numeroase texte demne de interes, aparținând unor poeți, prozatori, critici și istorici literari care reprezintă ceva în literatura română de azi: Alexandru Paleologu, Nicolae Manolescu, Gabriel Dimisianu, Eugen Simion, Z. Ornea, Gheorghe Grigurcu, Eugen Uricaru, Dan Stanca, Ion Bogdan Lefter, Mircea Cărtărescu ș.a. (singurul fapt regretabil fiind acela că unii dintre ei s-au simțit datori să-i curteze pe tinerii contestatari). Aceste texte însă, în mod curios, trec aproape neobservate, indiferent de poziția pe care se situează autorii lor. Sunt prea civilizate și rămân în afara scandalului. Pe de altă parte, nici nu au o atât de mare anvergură încât să se impună atenției. (...) Ceea ce iese cu adevărat în evidență este disputa violentă și lipsită de fair-play dintre cei care îl neagă pe Eminescu printr-un infantil «mie nu-mi place» (am menționat la început numele lor) și cei care îl «apără» interjecțional (Leonida Lari, George Alboiu) sau chiar printr-un fel de răgete de rinoceri scufundați până la grumaz în nămol (Nicolae Danciu Petniceanu, I.T. Lazăr)/ (...) Înțelegem că în această dispută sunt angajate singurele forțe pe care le mai ia în considerare societatea românească de azi ca utilizatoare de cultură (de fapt, de pseudocultură). Intelectualii de elită nu mai contează ca un for de arbitraj, nu se mai fac auziți, nu mai sunt nici măcar dați deoparte de către beligeranți. Războiul se duce ca și cum ei nu ar exista. Din acest punct de vedere, cartea este instructivă (și întristătoare). Citind-o, asistăm la lupta eroi-comică dintre *cultura de cartier* și Festivalul Național «Cântarea României», așa cum a rămas în mintea unora. Este vorba, de fapt, de două forme de stângism: un stângism spontan și unul instituționalizat. Primul reprezintă reacția «băieților de cartier» la elitismul (inevitabil) al culturii, iar cel de-al doilea – primitiva concepție despre cultură a activiștilor PCR. Primul se caracterizează prin infantilism, iar cel de-al doilea printr-o seriozitate obtuză și bătrânicioasă. Primul este internaționalist (în genul culturii «coca-cola»), iar cel de-al doilea – naționalist(-comunist)».

● „Luceafărul” (nr. 1) conține un amplu grupaj dedicat lui Eminescu, reproducând pe prima pagină poemul *Rugăciune*. ■ Horia Gârbea semnează un articol intitulat *Răul de Eminescu*: „Spre anul 2000, Eminescu a devenit un caz. Așa cum învierea a devenit «Cazul Golgota» sau «Cazul Iisus», iar Revoluțiile devin «evenimente». Vom vorbi și de «evenimentele de la Bethleem»? Poate că da. În manualele alternative de religie. Faptul că Eminescu nu mai este un poet național, ci un simplu caz alternativ, putând fi înlocuit, după gustul autorului, este o dovadă de democrație care, dacă ar fi trăit, nu l-ar fi supărat. A crede că un poet sau o operă sunt

intangibili și indiscutabili este o eroare asupra căreia nici nu are rost să insist. A crede că opera unui poet poate fi rediscutată doar prin prisma reconsiderării înfățișării autorului care va fi fost mic, gras și păros e tot o eroare. Dar un mit este clădit din erori. Chiar mai aproape de vremea vieții lui Eminescu, Călinescu îi ironiza pe «eminescologii» care, prin contribuții minore, nerelevante, își însușiseră monopolul asupra comentării vieții și operei poetului, înfierându-i pe cei care, li se părea lor, nu-l admirau îndeajuns. (...) De aceea, mi-aș dori ca la aniversarea din acest an să avem cu toții o discuție serioasă, argumentată, limitată la scrisul lui Eminescu. (...) Numai așa «răul de Eminescu» se va vindeca și îl vom putea privi într-o lumină potrivită. Una care să nu-i ascundă limitările și nici să nu arunce în derizoriu scrierile unui autor cum nu au fost prea mulți la noi în secolul al XIX-lea și care a influențat cum, iarăși, nu mulți au făcut-o, poezia secolului următor». ■ Marius Tupan (*Provocare și regăsire*) afirmă: „Mihai Eminescu a fost un răsfățat, dacă nu cumva singular. Numeroși critici de prestigiu s-au verificat și au fost validați prin evaluarea și reevaluarea scrierilor sale. Destui insurgenți au părăsit anonimul (e drept, cu îngăduința celor ahtiați după demolări!), punând la îndoială segmente ale creației eminesciene. Negarea totală are multe capcane, fiindcă mlaștina ridicolului așteaptă pe nihilisti, iar opera respectivă revine, cu rigoare, în atenție. Un artist, întru totul remarcabil, care sparge tiparele stilistice ale timpului său, care explorează cu smerenie trecutul și demonstrează propensiuni vaticinare, nu poate fi niciodată răstignit în caducitate». ■ Caius Traian Dragomir publică articolul *Paradigma eminesciană și geneza culturii*, iar Octavian Soviany, un text intitulat *Basmul romantic eminescian*. ■ Radu Voinescu este prezent în sumar cu un articol despre originea etnică a poetului, bazat în mare parte pe citate din studiul lui Lucian Boz *Masca lui Eminescu* (din 1931, republicat în 1998) (*Etnopsihologie și eminescologie*): „Discuția despre originea etnică a poetului părea tranșată de către Călinescu, iar ultimele decenii au însemnat, mai ales pentru publicul larg, ocultarea acestui aspect. Dar este el cu adevărat important? Da, în măsura în care vrem să știm mai multe despre viața sa. Și chiar în măsura în care putem crede că luminăm cumva temeiurile profundului său naționalism. Se știe că Eminescu însuși avea conștiința – se spune așa – a «alogenității» sale. Ceea ce putea determina o angajare cu mai multă fervoare în slujba valorilor românești. Dar să îl urmărim mai departe în demonstrația sa pe domnul Lucian Boz...». ■ În *Eminescu supus unor „observații”*, Alexandru George scrie: „Adevărul este că ziaristica lui Eminescu a trecut aproape neobservată, îngropată fiind într-o foaie de opoziție politică (cum el însuși se plânga). Dimpotrivă, ea își datorează resurecția gloriei artistice a poetului, care a tot crescut în deceniile ce i-au urmat morții. Fără a fi «originală» la modul absolut, ea este de maximă importanță pentru istoria românilor deoarece după dezgroparea și reeditarea *Scrierilor sale politice*, mai ales prin ediția I. (...) Ideile eminesciene merg în multe privințe împotriva acestei atitudini și Iorga le va continua și prelucra (pentru a le aborda după Primul Război Mondial, el preferând ulterior linia crezută de el

tradiționalistă a lui M. Kogălniceanu. Importanța lor a fost just apreciată de marele analist al ideilor eminesciene care a fost E. Lovinescu; acesta a dat maximă atenție «teoreticianului» Eminescu, uneori în dauna poetului, și a spus despre el lucruri definitive, disociindu-i gândirea de aceea a bătrânilor junimiști și a vechilor conservatori”. ■ Adrian Dinu Rachieru semnează articolul *De la lectură la statuie și retur*: „Ca reper absolut, Eminescu are dreptul la o posteritate vie, scutită de izul muzeal, ceea ce s-ar putea traduce prin râvnita *schimbare de imagine*. Împovărat de clișeistica didactică, iscând un halou admirativ împins frecvent într-un festivism găunos ori, dimpotrivă, supus voinței agresive de contestare, Poetul național, rămas «măsura noastră» (cum zicea Noica), se oferă generos exegezei. Criticul român *trebuie să ajungă*, așadar, la Eminescu, reinventând etalonul prin lecturi proaspete, coborând în text. Iar controversa ar fi «cea mai bună naftalină» (Gh. Grigurcu) pentru a-l păstra în actualitate. De acord, nu? (...) Eminescu însă «lucrează» în noi, e un mit productiv, e chiar o fatalitate. Mai exact (observația a fost făcută de Nichita Stănescu) noi «suntem ai lui». Așa fiind, cinstindu-ne valorile, nu trebuie să vedem în prezența Poetului, întors în sine însuși, un mit tiranic, ci o *funcție modelatoare*, întreținând «o neliniște perpetuă» (Eugen Simion). Dacă vorbim de un *test eminescian*, el privește, îndeosebi, spusele lui Nietzsche: un popor se definește nu atât prin oamenii săi mari, ci, mai ales, prin felul în care îi recunoaște și îi cinstește. Iată întrebarea care ar trebui să ne chinuie măcar la ceas aniversar”. ■ În *Manipularea lui Eminescu*, Radu Cernătescu notează: „Se știe astăzi mai puțin faptul că cel care a lansat pentru întâia oară comparația Eminescu–Arghezi, încă de la sfârșitul anului 1912 (...), a fost un militant socialist sadea: Nicolae Dimitrie Cocea. (...) Folosirea numelui lui Eminescu pe frontul artei cu tendință de către o tabără angajată politic, adeptă declarată a tezei «tendința este însuși sângele hrănitor al artei», lansată de Gherea, va avea implicații nebănuite, mergând, așa cum vom vedea, până la legături de cauzalitate cu absurda marginalizare a poetului nostru național din vremea obsedantului deceniu, când din «negarea tradiției» s-a făcut, după o teză leninistă, «premiza saltului calitativ în cultură» (...) Ca o continuare la toată această punere în scenă, se infiltrează copleșitoarea bănuială că în comparația lui Arghezi cu Eminescu, Cocea ascundea mai mult decât exaltarea vaticinară a unui prieten dezinteresat. Imboldul său de acțiune pare să fi fost nu atât sporirea renumelui prietenului său, cât nevoia de glorie a propriei acțiuni propagandistice”. ■ Mihai Cimpoi, în articolul *Unitatea întregului*: „Întregul, filosofic vorbind, ține de structura fenomenologică, de sistemul sintetizator și integrativ: el relaționează, adună, omogenizează și subordonează. Are, prin urmare, o acțiune relativizatoare asupra părții, făcând-o prin însumare și înscriere să fie *în* întreg. (...) Eminescu impune – în planul filosofiei istoriei – modelul ontologic al *unității*, care are la bază, conform concepției sale fundamentale asupra lumii, principiul organicității. (...) Ca poet, Eminescu exprimă – în mod firesc – ființa. Ca poet deplin, el dă expresie deplinătății ființei. (...) Ca poet național, el rostește ființa națională și nu oricum, ci

în *întregia* sa (folosind transcrierea ortografică eminesciană). Eminescu este – adică – poetul Întregului românesc care cuprinde ființa cu toată natura ei fenomenologică și cu adâncurile «oarbe» ale inconștientului. (...) Eminescu este, așadar, poetul și gânditorul Întregului românesc în poezie, mitopoietică, filosofie și sociologie, surprinzând în acorduri ontologice specifice, dorul și jalea, cu care a întâmpinat românul de pretutindeni vitregiile soartei, fatumul întâmplărilor oarbe ale istoriei”.

■ Ștefania Plopeanu participă la acest grupaj cu articolul ***Eminescu, monument caduc***: „Eminescu, în ciuda prejudecății curente, se stimează mai puțin pe sine ca poet reprezentativ și tematic (recte: cel care ar da lumii o reprezentare în registrul versificat, suprasedimental, al limbii), și mult mai mult ca descoperitor al unor nuclee de emisie pur lirică, mult mai greu de definit. Am putea spune, la rigoare, că el nu e neapărat mare poet atunci când «zugrăvește» (deși e conștient că a cheltuit o enormă energie pentru a da fast descripțiilor ce debordă de detalieri poetizant-romantice și în care fantasticul, «straiul de purpură și aur» placat pe țărâna realului, se produce într-un fel de delir cadențat, într-un *melos sedus de sine*, pe un drum fără limite, de la infimitatea și diafanitatea microcosmosului până la urieșenia geologicului”.

■ Ioan Stanomir publică o serie de ***Note despre conservatorismul eminescian***: „Receptarea lui Eminescu, gânditorul politic, e departe de a fi fost una inocentă. Statutul particular al autorului a făcut extrem de dificilă conturarea unei direcții de analiză care să refuze în egală măsură cultura elogiului ditirambic și lipsa de nuanțe a negării polemice. Mărcile discursului său mixt, contaminarea retoricii politice de cea vituperativă a poetului, circulația unor motive și formulări între articolul de ziar și producția poetică, sunt elemente ce nu pot fi ignorate în cadrul referirii la opera politică eminesciană. Vocația criticii conservatoare s-a greșit pe un geniu poetic care, dincolo de naturala mutație a valorilor, continuă să marcheze conștiința publică. Excelența poetică și sfârșitul tragic au servit acestei operații de mitificare, mitificare afectând, într-o mare măsură, și pe scriitorul politic. Pentru posteritate, «scriitorul» și «scriptorul» au devenit indisociabili”.

■ Mariana Sipoș semnează articolul ***Eminescu pe meridianele lumii***, iar profesorul Ioan Constantinescu răspunde întrebărilor aceleiași Mariana Sipoș (***Există o recunoaștere internațională a lui Eminescu?***): „Spațiul în care ne aflăm, adică Muzeul «Mihai Eminescu» din Copou, ar putea deveni un centru științific internațional de cercetare eminescologică. Nu cred că exagerez, posibilități există. (...) Așa trebuie să se lucreze: sistematic, științific, adică european!” (interviu realizat în 1997).

■ Numărul special dedicat lui Eminescu se încheie cu un text al lui Cristian Livescu, ***Elixirurile îndrăgostitului***.

14 ianuarie

● Într-o tabletă din „Ziua” intitulată ***Eminescu***, Ioan Groșan scrie: „La 150 de ani de la naștere, el e mai prezent, mai viu ca oricând și nu trebuie să fii un înrăit eminescolog ca să simți nevoia de a reveni, periodic, la uimitoarele lui viziuni și versuri din *Memento mori* ori din *Povestea magului călător în stele*. Eu –

mărturisesc cu toată modestia – simt această nevoie și de-aceia mă lasă rece chestiuni de felul celei dacă Eminescu poate fi contestat. Vorba ceea: poate, dar nu e păcat?... Vorbind la modul serios, un anume Eminescu – cel din primele poezii, scrise sub influența lui Alecsandri, cel convenționalizat de manuale ori cel din anumite, puține articole politice – poate fi amendat din perspectiva unei maxime exigente estetice. Însă a susține – precum a făcut-o nu demult în revista «22» un june al cărui nume l-am uitat brusc – că «Eminescu nu-mi mai spune nimic» înseamnă ori că nu l-ai citit, ceea ce e grav, ori că ești un iremediabil tâmpit, ceea ce se mai întâmplă./ (...) Oricâte legături firești am găsi între poezia sa și creațiile antecesorilor, oricât ne-am strădui (...) să demonstrăm că Eminescu «se trage» în mod organic din literatura, cultă ori populară, dinaintea lui, impresia copleșitoare cu care rămâi după ce-l citești integral e aceea a unui accident fericit, a unui uriaș meteorit Tungus venit de nicăieri și care, în loc să nimerească în spații lingvistice mult mai vaste, s-a prăbușit printr-o întâmplare providențială în mica noastră limbă pe care, de altfel, a defrișat-o și apoi a ordonat-o ca nimeni altul. Și definitiv”.

● În „Curentul”, Barbu Cioculescu semnează articolul *Eminescu ieri, azi, mâine*: „Eminescu punea la temelie statului principiul național, cum era conceput în momentul formațiunii sale de gânditor, iar dacă de atunci domeniul interpretativ s-a lărgit, nu mai puțin este de semnalat că în chiar actuala perioadă de extindere a unei piețe europene capabile să răspundă provocării globaliste, operând pe mari zone geografice, problema națiunilor care alcătuiesc Europa (...) rămâne deschisă, cu multe și sensibile focare./ (...) Cea mai generală cercetare a vastei opere politice eminesciene îi evidențiază spontan misionarismul, ideea de mântuire a neamului, și anume într-un prag istoric de structurare a statului modern – deceniile pașoptiste. (...) Pentru Eminescu, sună frumos sloganurile revoluției franceze, numai că «omul are pe atâta libertate și egalitate pe câtă avere are (...)». Autor în perspectivă al doctrinei conservatoare în România, gazetarul care punea reforma culturală înaintea celei economice nu credea într-o salvare venind din grăbita împrumutare a legislației și administrației occidentale. (...) pentru cel ce vede în stat un produs al naturii și nu al rațiunii omenești, costurile intrării noastre în Europa, accelerația lor, erau inacceptabile, odată ce mecanismul în cauză prolifera privilegiați, parazitism, în egală măsură în care apăsa țărâtimea, amenințată cu pierderea specificității./ Privite din foisorul zilelor noastre, ale celei de-a doua intrări – și, poate, definitive – în Europa (...), opiniile politice ale lui Eminescu suferă corecturile istoriei. Nu și o bună credință pe care nimeni n-o poate pune la îndoială!”.

15 ianuarie

- Este inaugurat, la Ipotești, Centrul Național de Studii „Mihai Eminescu”.
- „Curentul” publică un amplu grupaj suprintitulat *Miracolul Eminescu*, conținând articole semnate de: ■ Dumitru Vatamaniuc (*Mărturii singulare*): „Academia Română întâmpină Anul Eminescu cu două realizări prin care cinstește

poetul, prozatorul, dramaturgul și publicistul”: **Bibliografia Eminescu** – al XVII-lea volum al ediției integrale inițiate de Perpessicius – și inaugurarea, la Fundația Națională pentru Știință și Artă, a colecției de „Opere fundamentale”, sub coordonarea lui Eugen Simion (în această colecție apărând, pentru început, trei masive volume de *Opere* Eminescu, editate de D. Vatamaniuc); ■ Monica Spiridon (**„Conceptul de Eminescu”**): „O înțelegere conținutistă rudimentară a raporturilor dintre ideologic și retoric grevează și azi studiul gazetăriei eminesciene, manipulată ca simplu recipient pentru ipoteze speculative (...). / Aș adăuga că nici poezia nu este întru totul scutită de asiduitățile unor profesioniști probabil onorabili în alte domenii, deveniți peste noapte eminescologi de ocazie. (...) Printre ei, o serie de autointitulați-discipoli ai regretatului Constantin Noica, nu învățaceii autentici, ci «noicologii» și «noicolatrii» diletanți. (...) De altfel, nu numai Eminescu, ci și Blaga (iar, dintre prozatori, Eliade) sunt printre cei victimizați preferențial de pseudo-exegeții îmbătați de filosofarea euforică. / În condițiile date, proza publicistică se află într-o situație frustrantă, deși (...) Paradigma Eminescu iradiază tipologic semnificativ asupra elocinței jurnalistice (...). La rândul ei, poezia este prea adesea agresată de cei care văd în poet un simplu creator de straie versificate (...). / În momentul de față, *atitudinea lui Eminescu de a face școală, de a se afilia formal, de a avea înaintași, succesori autentici, simpli epigoni ș.a.m.d.* este o chestiune de importanță capitală. / Un Eminescu reînnoit se găsește, așteptând să fie descoperit, *în viitorul* acestor poeți, într-un spațiu literar românesc gândit după tipar borgesian, adică unde valorile se proiectează și se repercutează unele asupra altora, împotriva cronologiei. Probabil că cea mai sigură cale de a afla dacă Eminescu modelează în vreun fel poezia de aplecare intertextualistă și cu certă vocație succesorală a celei mai tinere promoții de creatori de azi este de a ști dacă poetul național se lasă modelat el însuși – la limită, «reinventat» – de descendenții săi. Misia criticii de azi este de a «justifica» pe Eminescu, de a-l face necesar și prin urmași”; ■ Mircea Cărtărescu (***Omul, și nu statuia***): „Când este vorba despre Eminescu (...), eforturile oamenilor de adevărată cultură de azi se concentrează asupra scoaterii poetului din îngusta cămașă de ipsos a statuii sale. Tot «cazul» Eminescu se află aici. Ce vom face: vom proceda asemenea școlii și cercurilor naționaliste, prelungind până la dezgust și insuportabil beatificarea poetului sau vom încerca să ni-l apropiem ca pe un om viu și un poet mare, demn de dragostea și admirația noastră dezinteresate? În mod sigur, poetul (...) ar fi îngrozit auzind osanalele înălțate la adresa lui și privind-și busturile idealizate. (...) Cultul său oficial, împins uneori până la grotesc, îi deservește cauza, sensul vieții lui, poezia lui. (...) Rodin n-a făcut o imagine idealizată a lui Balzac, dimpotrivă. Fotografia celebră a lui Baudelaire arată un om chinuit. (...) Allan Poe ne privește cu ochi stinși din portret. Acești mari autori și-au păstrat, pentru noi, o înfățișare umană. Efigia lui Eminescu este însă distantă, neverosimilă, poetizată. (...) Eminescu trebuie readus la viață și poezia sa trebuie să redevină ceea ce este: nu dulcile șoapte ale unui elf, ci poezia complexă, modernă, obscură pe alocuri, uimitoare uneori, ternă câteodată,

strălucitoare de cele mai multe ori, a unui poet adevărat, care a trăit nu cu ambrozii și nectar, ci cu vin, cu pâine, cu țigări și uneori cu aer./ Generațiile tinere, la rândul lor, se simt frustrate de nenumăratele învelișuri (clișee, elogii, comentarii bombastice, discursuri naționaliste) care l-au făcut, de-a lungul timpului, de nerecunoscut pe poet. (...) Tinerii cititori nu mai au nevoie de zei și de mituri, ci de o intuiție a omului viu Eminescu și de o lectură directă, de plăcere, a poeziilor lui. (...) / Sper din tot sufletul să apuc să mai citesc o *Viață* a lui Eminescu mai adevărată decât cea călinesciană”;

■ Ștefan Aug. Doinaș (*Modelul etern*): „Cu cât este mai contestat – și așa pare, că anul care abia a trecut reprezintă un vârf tăios al unei asemenea atitudini –, cu atât *modelul Eminescu* se dovedește a ne fi mai necesar pentru ceea ce suntem azi în perspectiva a ceea ce vom fi mâine. (...) / De ce să ne alarmăm că, astăzi, Mihai Eminescu este criticat cu o violență care pe unii îi scandalizează, părându-li-se de-a dreptul o blasfemie? Uitați-vă la alte popoare orgolioase de cultura lor! Oare Goethe nu-și trăiește, la 250 de ani de la naștere, una dintre cele mai nefavorabile perioade ale vieții sale postume? Oare Victor Hugo nu este recunoscut drept cel mai mare poet al Franței cu o strâmbătură de scepticism care-i jignește pe fervenții săi admiratori? (...) Un poet național este obligat, după moarte, să atragă asupra sa, asemenea unui paratrăsnet, toate descărcările de ură, de speranță, de decepție și de iubire pe care neamul său le merită (...). Căci în ură, ca și în iubirea cu care-l înconjurăm pe Eminescu, noi suntem părjoliți permanent de dorința sălbatică de a corespunde unui ideal – etic și artistic, și existențial – pe care el, poetul național, și l-a apropiat mai mult ca oricare dintre noi”;

■ Dumitru Avakian („*Eminesciana*” muzicală); Zoe Dumitrescu Bușulenga (*Un pendul de sonuri*); ■ Magdalena Popa Buluc (*Sesiune aniversară la Academie*): „L-au omagiat pe Eminescu (...) președintele Emil Constantinescu, primul-ministru Mugur Isărescu, ministrul Culturii, Ion Caramitru, acad. Ștefan Aug. Doinaș, acad. Maya Simionescu, președintele Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, Mihai Cimpoi, acad. Ion Țugulea, acad. Virgil Cândea, acad. Alexandru Balaci, președintele PDSR, Ion Iliescu./ Cu acest prilej, acad. Eugen Simion sublinia: «Cum îl primim și cum îl privim azi, în epoca internetului, a CD-Romului, a postmodernității pe autorul *Luceafărului*, al *Odei (în metru antic)*, al *Sărmanului Dionis* și al vehementelor articole din *Timpul?*» (...) Un poet cu o gamă stilistică impresionantă, cu unele accente nervaliene și baudelairiene, fixat într-o tradiție spirituală și deschis spre toposurile, miturile și fantasmalele lumii românești./ O lume latină și ortodoxă, situată într-un spațiu de confluente culturale și de mare instabilitate istorică. Aceste fluide sau aceste inefabile au trecut în poezia, proza și chiar în articolele sale, mult mai complexe și mai aprofundate decât se crede. Iată de ce Eminescu, fiind profund român, este un mare european”.

● În „Ziua”, Răzvan Codrescu realizează o pagină dedicată aniversării lui Eminescu: *Anul 2000 – Jubileul nașterii Domnului. Anul Eminescu. O perspectivă creștină*. Este transcisă controversata *Doină* eminesciană, împreună cu un text din martie 1989 al lui N. Steinhardt, „*Ziua de 15 ianuarie e pentru mine o zi sfântă...*”.

În centrul grupajului se află un articol al lui Răzvan Codrescu, *Este „Doina” un poem xenofob?*: „Supralicitarea didactică și propagandistică a personalității și operei eminesciene, pe de o parte, dar și o anumită tendențiozitate și obtuzitate ideologică, pe de altă parte, au dus, în ultimul deceniu, în unele medii intelectuale din România, la un superficial și regretabil antieminescianism, motivat mai puțin estetic și mai mult ideologic. Noii inchișitori porniți să epureze tradiția națională nu-l contestă doar pe Eminescu, ci, practic, prin Eminescu, toată elita culturii românești care l-a mărturisit de-a lungul timpului (de la Titu Maiorescu și până la Constantin Noica). (...) / *Doina* lui Eminescu, pe care Octavian Goga o numise cândva – retoric, firește – «cea mai categorică evanghelie politică a românismului», tinde să fie receptată astăzi ca o piesă de la periferia creației eminesciene. (...) Nu lipsește nici punctul de vedere conform căruia *Doina* ar fi un reflex al nebuniei poetului (...). Aprecierile de felul acesta pornesc, dacă nu de la o inabilă frondă antiromânească, în orice caz de la niște neînțelegeri de principiu. / Mai întâi este vorba, adesea, de o inadecvare a criteriilor estetice. Cu toate că aparține unui autor cult, *Doina* trebuie judecată contextual după estetica poeziei populare. (...) În al doilea rând, *Doina* nu este o scriere ideologică, ci o creație artistică (...), tocmai de aceea ireductibilă la o contingență istorică precisă. Ea este expresia lirică a nevoii de conservare a ființei și identității naționale, ceea ce nu constituie o năzuință politică sau filosofică, ci una ontologică și morală (...). Citită prost sau pățimaș, ea poate părea o profesiune de credință rasistă. (...) / Poate că nimeni nu s-a priceput mai bine ca Eminescu să pună în vibrație coardele cele mai sensibile ale sufletului românesc, coborând până la rădăcinile «subconștientului» etnic (în sens blagian). / Prin această însușire harismatică este Eminescu naționalist, dincolo de orice conjunctură politică. (...) / Este o naivitate să cauți cu obstinție în *Doină* imediatul istoric, politic sau geografic”.

• „România liberă” are pe prima pagină un editorial al Roxanei Iordache intitulat *Eminescu, „fulgul nostru de nea”*: „Dincolo de manifestările omagiale cred că mai important ar fi să reușim să-l restaurăm pe Eminescu în sufletele și în cugetele noastre. Să ne amintim pur și simplu de el, să-l citim, să-l recitim. Câți dintre noi au avut răgazul să o facă în acești ultimi zbuciumați zece ani? (...) Ni l-am amintit, eventual, de vreo două ori pe an, «la aniversară», apoi l-am abandonat ca pe un obiect muzeal, depozitat cu titlu de inventar în memoria prăfuită a cititorului de manual. Mă tem că Eminescu a murit în noi. / Acest asasinat cultural face parte din moștenirea vechiului regim. Comunismul l-a transformat pe Eminescu într-un fals obiect de cult. L-a anexat propagandei patriotarde și atee. (...) Celălalt Eminescu, liricul creștin, filosoful mistic, gazetarul conservator, trebuia să rămână necunoscut fiindcă era (...) subversiv. Lectura obligatorie, lectura ideologică l-a ucis pe Eminescu. (...) / După decembrie 1989 (...), elementele reziduale ale regimului comunist, grupate în partide totalitare, naționalist-șovine (...), și l-au anexat pe Eminescu, pentru a face din el chiar mentorul acestui patriotism de tarabă pe care îl detesta. Poate în replică – dar o

replică inadecvată – (...), s-a conturat o tendință de contestare aproape integrală a creației și gândirii lui Eminescu. Anumiți intelectuali, dar mai ales tineri dornici să se afirme făcând pe grozavii, au pus sub semnul întrebării întreaga operă eminesciană, invocând necesitatea demitizării. Ei au negat chiar și valoarea poetică a lui Eminescu, i-au ridiculizat biografia, l-au considerat un psihopat șovin și xenofob. (...) Eminescu e strivit, azi, între noua mitizare de tip național-comunist și tendința contestatară de tip «mondialist»". ■ Ana Blandiana publică, la rândul său, o tabletă intitulată *Eminescu*: „Cred că așezarea trecerii românilor dintr-un mileniu într-altul sub semnul lui Eminescu este o idee inspirată și mai profundă decât pare la prima vedere. (...) / Ca orice geniu aparținând unui popor fără noroc, Eminescu a devenit, în scurt timp de la dispariția sa fizică, un model pe cât de greu de urmat, pe atât de extrapolat dincolo de hotarele paginii. Pe umerii săi spărți de aripile poeziei au fost așezate fără milă toate poverile obsesiilor noastre colective. (...) În timp ce îi cerem să ne reprezinte și să ne salveze, îl batjocorim cu elogiile și cu mândriile noastre, îl insultăm cu frustrările și cu complexele noastre. (...) / Nu e ușor să fii măsurat cu un astfel de etalon. Îmbrățișarea care ne unește seamănă cu o trântă, în care nu reușește să ne supună și nu reușim să-l învingem, dar din care nu mai putem să ne desprindem. Chiar dacă nu ne este ușor nouă, românilor, să fim eminescieni, așa cum nu i-a fost ușor lui Eminescu să fie român”. ■ Dan Stanca realizează o anchetă pe tema *Eminescu între minimalizare și fetișizare*, notând în șapou: „Curentul actual în lume nu conduce neapărat în direcția recunoașterii și respectării unor valori. Dimpotrivă, climatul sceptic-relativizator și persiflant-hedonist are ca efect o devalorizare a «monștrilor sacri». (...) Ce se întâmplă (...) când instinctul demolator acționează fără nicio îndiguire? Ce se întâmplă când repere absolute ale unei culturi și spiritualități sunt socotite că exercită o tiranie? Și, cel mai grav, ce se întâmplă în momentul în care dorința de demolare se numește eufemistic revizuire și reconsiderare? Trebuie acum Eminescu revizuit? Cu siguranță, dar nu în acest sens. 1998 și 1999 au fost ani în care numele poetului a făcut subiectul unor aprinse campanii de presă. (...) / În 1989, când se împlinea un secol de la moarte, mumificarea poetului, realizată de îmbălsămătorii de serviciu ai PCR, întrecuse orice măsură a prostului-gust. (...) Dar asta a fost de mult. (...) Avem și acum destui dascăli de provincie limitați și ridicoli, care sar ca arși când cineva îndrăznește să se atingă de «luceafărul poeziei românești». După cum și unele programe culturale radio-TV despre Eminescu abundă în elogiile de acest tip. (...) Față de asemenea tratamente encomiastice, care de fapt nu au nici o legătură cu adevărata statură a poetului, trebuie să reacționăm. Tinerii indignați și iconoclaști sunt însă tentați să-l arunce și pe poet, laolaltă cu festivismul de partid și îmbâcseala unor clișee. (...) Eminescu nu poate fi asociat celor care-l folosesc pentru a-și lustrui ideologia și ignoranța”. Răspund la anchetă: H.-R. Patapievici (*Eminescu și sincronizările*), Alex. Ștefănescu (*După ce ne vom reconstitui*

civilizația distrusă de comunism, vom redeveni cititori ai poeziei lui Eminescu), Dan C. Mihăilescu (*Ora de germană*), Mircea Horia Simionescu (*Anul, ceasul, vremea*), Cassian Maria Spiridon (*Eminescu, contemporanul nostru*) și Ioan Holban („*Afară de Eminescu, totul e aproximativ în cultura românească*”):

■ *H.-R. Patapievici*: „Viața unui autor, dincolo de statuia pe care i-o construiesc manualele școlare, mediul cultural și politica de stat, stă exclusiv în capacitatea acestuia de a se face citit și de a plăcea. Mai este Eminescu citit de plăcere? Mă tem că nu. Cei care îl ridiculizează o fac pentru că au ajuns să vadă în Eminescu statuia de mucava a poncifului cultural și național căruia, în absența unui nume mai bun, i s-a spus tot «Eminescu». Părerea mea este că steaua lui Eminescu a apus. Pentru a supraviețui cultural, Eminescu trebuie să se desolidarizeze de clonele ideologice și culturale care, de-a lungul timpului, i s-au substituit ori asociat. Ca poet național el nu mai poate supraviețui, deoarece noi ieșim din zodia naționalului. Poet canonic el nu mai poate fi, deoarece revoluția sociologică din învățământul superior care a avut loc după 1990 a adus la putere studioși care fac alergie la auzul cuvântului canon. Profund el nu mai poate fi considerat, deoarece categoria profundului, nefiind postmodernă, nu mai are curs. Interesant el nu mai este, deoarece tot ce e interesant în Eminescu e pur german, iar azi nu se mai consideră interesant decât ce vine din zona anglo-saxonă (...). Din punct de vedere politic, Eminescu este irecuperabil. L-au făcut și mai suspect cei care, ignari și violenți, s-au revendicat din el. (...) Într-o epocă în care orice viziune este discreditată prin discretizare, iar secvențialul digital-paratactic ține loc de construcție intelectuală, Eminescu nu ne mai poate apărea decât ca *exasperant* de învechit. (...) Eminescu era conservator, misogin, creștin și budist, avea viziuni de dinaintea formării lumilor, concepea totul în mare și grandios, gândea cosmogonic și nu politic, refuza specializarea, respingea ideea de carieră universitară, credea în principii, era național, era german, credea în ceea ce este original (...), avea darul profund al muzicalității, șlefua fragmente, dar viza perfecțiunea, în fine, lucra la opera sa cu seriozitatea cu care meșterii medievali ridicau catedrale, fiind încredințat că desăvârșirea ei contribuie la mântuirea neamului său și a lumii. Astăzi nu se mai poate crede și nici nu se mai lucrează așa. (...) Eminescu rămâne un autor de citit pe timp de noapte și de redescoperit după ce va fi trecut și erupția puberală a celei mai recente sincronizări, cea postmodernă – filosofia oamenilor care nu pot crede cu adevărat în nici una. Cultura română, cum știm, nu este decât o cultură de sincronizare. Ea încă nu își permite să *nu* fie la modă. În așteptarea scurgerii diluviului de sincronizați (...), cred că doar noi, «conservatorii», care continuăm să credem în eternitate, ne vom mai da răgazul *reacționar* de a-l reciti *cu plăcere* pe Eminescu. În fond, avem motive să ne îngrijorăm? Ieșind din actualitate, Eminescu a încetat în sfârșit să mai fie un caz sociologic”;

■ *Alex. Ștefănescu*: „Cei care contestă poezia lui Eminescu sunt un fel de copii ai străzii, urâțiți de o foame

culturală cronică, intoxicați de aurolacul falsei sensibilități promovate de «tovarăși de la tineret» sau «de la propagandă», ca Ion Iliescu. Ei se apropie de poezie ca de o vitrină cu obiecte de vis, intangibile, iar unghiile lor de multă vreme netăiate zgârie geamul neputincioase”; ■ *Dan C. Mihăilescu*: „E de gândit la nevoia de spirit german pe care o resimte latinitatea noastră levantină. În ce privește *valorizarea eminescianității*, ca și în toate celelalte, pledez pentru o infuzie capitală și sistematică de disciplină, de tenacitate constructivă (...). În locul spumegațiilor verbale, al pompierismului festivist și grandilocvenței patriotarde, în locul torentelor de imprecății la adresa unor adversari inventați (...), este mai întâi nevoie de reeditări ale operei, de o Catedră de studii eminesciene la Filologie, de o zdravănă serie editorială care să reia cele 10-20 de contribuții exegetice de primă însemnătate, de o cât mai cuprinzătoare antologare a mărturiilor contemporanilor despre Eminescu, de o bancă de date a Subiectului, pendinte, firește, de un Centru național de studii, unde să găsești oricând totul de și despre Eminescu. (...) / Noica era îngrozit de eventualitatea unui incendiu la Biblioteca Academiei, unde, de zeci și zeci de ani, așteaptă să fie fotocopyate cele 46 de *Caiete eminesciene*”.

● În „Adevărul”, C. Stănescu publică editorialul *Cutremurul eminescian*: „...Este mai mult decât probabil că destule din *însușirile* cu care Eminescu *înzestreză* poporul român nu sunt caracteristice etniei, dar acesta nu-i nici pe departe un motiv de a le respinge ori a le ironiza. Spiritelor seci sau obtuze, setul de valori înalte – nu doar poetice, dar și morale, existențiale (...) – li se par prea «acre», ca strugurii la care nu ajungi. Pentru cei plâpânzi sau prea debili, *modelul* Eminescu reprezintă o insuportabilă «cămașă de forță». Din acest sentiment de teribilă *constrângere* și *neasămănare* pe care-l emană idealitatea eminesciană în toate ipostazele ei își trag «forța» contestării toți detractorii lui. (...) Este falsă imaginea unui Eminescu primit cu osanale de întreaga comunitate națională (...). / Șirul detractorilor lui Eminescu (...) începe nu cu «celebrul» popă Grama, ci cu un de tot obscur Gr. Gellianu, jurist pe la Eforia spitalelor civile, care, într-un «studiu» de la 1875, pretinde că poezia lui Eminescu este «un nămol de greșeli de versificare, de rime imposibile, de imagini inexacte, de cuvinte fără sens». (...) Detractorii lui Eminescu îi fac poetului național, fără să vrea, un real serviciu: obtuzitatea lor îi pune în valoare *atipicitatea*”. ■ Un articol semnat de Viorica Rusu (*Ieri, la Academie, tinerii au venit să se lămurească asupra lui Eminescu, iar președintele Emil Constantinescu a demonstrat că a fost un școlar silitor*) adună impresii de la sesiunea solemnă organizată în aula Academiei Române – pe 14 ianuarie 2000 – la aniversarea a 150 de ani de la nașterea lui Eminescu: „...Și-au căutat cu înverșunare un scaun Marin Mincu, Ion Cojar, Sorin Alexandrescu, Caius Traian Dragomir, Marian Munteanu și alții. Mai norocoși, Ion Caramitru și Andrei Marga au avut «masă rezervată» în perimetrul în care stau, de obicei, doar membrii Academiei. / Cuvântul de deschidere a fost rostit de acad. Eugen Simion, președintele Academiei Române (...): «Sunt semne destule (...) că

Eminescu nu mai place sau nu mai e stimat cât îl stimau generațiile anterioare și că perpetuarea mitului național agasează pe unii intelectuali nemulțumiți de interpretări triumfaliste, de citarea lui prea evlavioasă. Ar fi însă o eroare să credem că toată lumea românească gândește în acești termeni. Ar fi, de asemenea, o mare eroare să credem că un mare creator nu poate fi pus în discuție și că, din confruntările de opinii, adevărul aflat în opera lui nu poate să triumfe». (...) / Invitat la tribună, președintele României, Emil Constantinescu, a arătat că face parte dintr-o generație care nu îi contestă lui Eminescu atributul de «poet național». (...) / La sesiunea solemnă au mai fost invitați să vorbească acad. Alexandru Balaci, prof. Gabriel Ștrempel, directorul Bibliotecii Academiei, acad. Ștefan Aug. Doinaș, acad. Viorel Barbu. / În încheiere, membrii Academiei Române au primit cele trei volume ale Ediției Eminescu, apărută recent, prin colaborarea Academiei cu Editura Univers Enciclopedic și R.A. «Monitorul Oficial».

■ Carmen Chihăia realizează o anchetă, pornind de la „o simplă întrebare, nu doar retorică”: *De ce este hulit Eminescu astăzi?*. Răspund: Nicolae Balotă (*Semnul Nihilului și marea împăcare*), Nicolae Breban (*Prezumția de genialitate*), Ana Blandiana (*Blestemul de a fi tocit la școală*), Eugen Uricaru (*Generația '80 și manipularea conștiinței publice*) și Mihai Cimpoi (*Urinare pe temple?!*): ■ Nicolae Balotă: „Traversăm încă o epocă a nihilismului, în care valorile se devalorizează și apar altele noi. Semnul Nihilului i-a obsadat pe mulți literați. Cu atât mai mult în epoci ca acestea, de sfârșit de secol și mileniu. (...) Nihilismul de care vorbeam (...) răbufnește și la noi, sub diferite forme. Atentând chiar și la ceea ce este invulnerabil în opera eminesciană”; ■ Nicolae Breban: „Clasicii literaturii trec, din când în când, prin focurile contestatelor ale juvenililor. Numai că acum, alături de acest tir de artilerie – care apare odată cu fiecare nouă generație – apare confuzia, spun eu, între negația tinerilor față de bătrâni, față de clasici, față de statuile, busturile pe care le-am găsit noi pe culoarele liceelor. (...) Trebuie să fie contestat Eminescu, dar în sensul unui... alt Eminescu! (...) Toată discuția în jurul «mitului eminescian» e, totuși, incitantă. De ce, adică, n-ar avea un popor mituri culturale? (...) Este vremea demolării miturilor?! Eu înțeleg acest demers. Dar îl înțeleg ca o verificare, ca o reinterpretare a unui mit (eminescian) real și necesar”; ■ Eugen Uricaru: „În loc să se pună în lumină continuitatea culturii românești (...), se reintroduce în discuție ideea... absenței culturale în istorie. E foarte interesant că această manipulare a conștiinței publice (...) se produce în cele mai neașteptate, mai stupefiante medii. Au apărut chiar universități în care literatura română este predată... începând (doar) cu «Generația '80». De parcă până la «Generația '80» n-ar mai fi existat literatură!”.

17 ianuarie

● În „Cotidianul”, Eugen Simion răspunde câtorva întrebări adresate de George Apostoiu („*Eminescu este un spirit european prin temele lui și spiritul său creator*”): „La această aniversare se cuvine să observăm că, în ciuda unor

*asalturi ridicole și neputincioase, cultul lui Eminescu rămâne neștirbit. Ce rost au avut aceste asalturi?/ «Asalturile» de care vorbești dumneata nu sunt nici ridicele, nici neputincioase. Sunt, dimpotrivă, foarte insistente, bine organizate și eficiente. Faimosul (vreau să spun rușinosul) număr din «Dilema» n-a fost deloc izolat. Dovadă că au urmat alte luări de poziție antieminesciene. Bineînțeles, abil făcute. Sunt atacate «exagerările triumfaliste», naționaliste, cultul personalității etc., pentru a ajunge la esența chestiunii și esența se cheamă mitul Eminescu și opera lui Eminescu... Care sunt, deopotrivă, contestate. (...) Așa că, vă rog, nu minimalizați demitizarea lui Eminescu. (...)/ *Ce este criticabil sau ce era atunci, în anii '60, criticabil la Eminescu?*/ (...) Eminescu imaginează un «stat natural», o evoluție organică, legi pământene, o societate bazată pe armonia claselor pozitive... Pe scurt, o utopie fixată într-un Ev Mediu răsăritean, izolat de cruzimile istoriei. Epica lui politică trebuie citită din acest unghi. Atributul de xenofob nu i se potrivește. El apără, cu mijloacele sale intelectuale, ideea unui stat român unitar, independent și prosper. «Roșii» (liberalii), adversarii săi, aveau soluții mai bune, adică mai realiste. Dar critica eminesciană a fost necesară pentru că a apărut fondul spiritual național, care, orice soluție am alege, intră (trebuie să intre) în discuție... (...)/ *La ce trebuie să ne așteptăm de la «Anul 2000 – Eminescu»?*/ La multe. Bune și rele. Deocamdată vă dau o veste bună: am publicat, sub egida Academiei Române și cu concursul financiar al Ministerului Culturii, opera lui Eminescu într-o ediție integrală de tip Pleiade. Este o minune a lumii românești. Citez trei nume care trebuie onorate: pe cel care a îngrijit textul (Dimitrie Vatamaniuc), pe editorul Vlad Popa (Editura Univers Enciclopedic) și pe dna Eugenia Ciubuncan (directorul «Monitorului Oficial»), care a făcut din această ediție (în trei volume) un obiect de artă excepțional. Pe coordonatorul ediției și pe prefațator îi trec sub tăcere. Am motivele mele”.*

18 ianuarie

- În „România liberă”, Gheorghe Grigurcu publică o tabletă intitulată *Strategia Eminescu*: „La împlinirea a 150 de ani de la nașterea sa, Eminescu pare a se afla într-o dilemă (nu e neapărat o aluzie la faimoasa discuție «contestatară», găzduită, din inițiativa lui Cezar Paul Bădescu, în revista «Dilema»). (...) Pe de o parte, autorul Luceafărului riscă a fi supus unor observații excesiv critice, «ireverențioase», parcă scoase din țâțâni, pe de alta, riscă a rămâne sub povara discursului apologetic, festiv, înțesat de clișee tot mai spălăcite. (...) În ce ne privește, n-am putea respinge de plano poziția «critică». În pofida notelor sale teribiliste, a exagerației către care e înclinată nu o dată polemica, ea constituie, în principiu, o noutate. Iar receptarea unui mare creator are o vitală nevoie de noutate (...). Marea primejdie ce planează la ora actuală asupra lui Eminescu nu este contestarea, ci mortificarea, transformarea sa într-o mumie, scoasă la anumite

ceremonii prin mijlocirea unor formule didactic-sărbătorești, automatizate. (...) Nici G. Călinescu, ca eminescolog, n-a scăpat de învinuirea de impietate. Îi asigurăm pe admiratorii lui Eminescu, din rândul cărora, de altminteri, sperăm a face parte până la sfințitul zilelor noastre, că nu e nici un pericol de «demolare». Mitul eminescian va rămâne (...) intangibil în nucleul său. E un mit necesar, cel al Poeziei. (...) Strategia Eminescu (...) constă într-un echilibru între factorul mitologic și cel critic, așadar într-un echilibru fragil ce nu exclude înclinarea momentană când într-o parte, când într-alta”.

• La rubrica „Revista revistelor culturale” din „Adevărul literar și artistic” (nr. 501), C. Stănescu (sub pseudonimul Interim) comentează în marginea unui editorial al lui N. Manolescu din „România literară” (nr. 1/2000), *Eminescu – scopul și mijloacele*, unde criticul constata „ca mulți alții, că atât proza politică din «Timpul», cât și poezia însăși au devenit «mijloc de propagandă și de polemică în diferitele etape ale bătăliei dintre tradiționaliști și moderniști, dintre autohtoniști și occidentalști, dintre adepții statului național (în variantele sale) și adepții democrației liberale». Eterna «poveste»: *confiscarea* «poetului național» de către diversele doctrine politice, împingerea în penumbră a poeziei ca scop al existenței poetului, dar și al cititorilor săi și manipularea ideologică a creației lui. Mă tem (!) că această «confiscare» are chiar o cauză mult mai profundă decât ignarele impulsuri ale manipulatorilor de tot felul: *actualitatea* obiectului «manipulat». Eu, unul, nu cred că «proza politică», într-un cuvânt *gazetăria* poetului M. Eminescu, s-a «demonetizat». (...) Îl înțeleg pe Nicolae Manolescu și-i admir consecvența cu care recomandă poetul, numai poetul, însă utopia poetului dezlegat de «afacerile» noastre lumești n-are sorți de izbândă. Eminescu va fi tras în continuare în toate părțile, deși idealul ar fi ca o generație «fără trecut» să ia pe seama ei contact cu un Eminescu «necunoscut». (...) Pe de altă parte, nu cred că Eminescu e un mare poet, dar de ale cărui păreri «reacționare» (gazetăria!) ne putem dispensa. Fractura operată între calitatea de mare poet și gânditor politic «retrograd» mi se pare inacceptabilă, chiar dacă cei care-i vulgarizează prin exces de răstălmăcire ideile se folosesc pentru aceasta de girul genialității poetului: publicistica poetului nu devine automat «nocivă» doar fiindcă A.C. Cuza o pune în slujba «militantismului său naționalist» ca și, azi, urmașii acestuia. În legătură cu transformarea lui Eminescu din *scop în mijloc* – observație perfect adevărată – citesc o frază care mă cam nedumerește: «Trebuie să constatăm – scrie Nicolae Manolescu – că dacă Eminescu a fost și mai este socotit 'poetul național', tocmai prefacerii operei sale din nobil scop în mijloc banal i se datorează faptul. Cine, zicând 'poetul național', are în gând valoarea literară a versurilor? Mai degrabă, Eminescu pare așa fiindcă sensibilității noastre naționale (etnice, morale, religioase și politice) îi place să se recunoască în oglinda lui. Nu suntem pe tărâmul mirific al artei, ci pe acela mlăștinos al ideologiei». Cunosc, totuși, pe cineva care, zicând «Poetul național» avea în gând «valoarea literară a versurilor» și se afla «pe tărâmul mirific al artei», și nu «pe acela mlăștinos

al ideologiei»: G. Călinescu, al cărui capitol din *Istoria...* se intitulează chiar așa, *M. Eminescu. Poetul național*". ■ Un alt articol care-i reține atenția lui C. Stănescu (Interim) este semnat de Alex. Ștefănescu în „România literară”, **Contestarea lui Eminescu în stil hip-hop**: „Articolul e un pamflet scris cu vervă și ironie nimicitoare. Poate chiar prea «nimicitoare». Alex. Ștefănescu nu manifestă nici un «gram» de înțelegere pentru caracterul sfidător al contestării lui Eminescu de către câțiva tineri scriitori sau autori. Nici mie nu-mi plac ostentația sfidării, nonconformismul de dragul nonconformismului: în acest soi de sfidare întotdeauna e ceva inautentic, fals, de nu chiar poleială fără miez. Ironia furioasă ori mânia sarcastică din articolul lui Alex. Ștefănescu mi se par și ele, de la un punct, excesive, copleșind «subiectul». Un dram de ironie poate fi mai «eficient» decât o tonă de sarcasm”. ■ C. Stănescu semnaleză și un articol despre Eminescu al lui Radu Ciobanu, publicat în revista „Arhipelag” de la Deva: „Cert e că ne-am pierdut seninătatea și uneori «uzul rațiunii»: orice sărbătoare, comemorare sau aniversare ne scindează și ne întărită. (...) Un artist care, la mai bine de un veac de la dispariția sa fizică, e atât de intens disputat, cu atâta competență sau stupiditate, cu atâta calmă rigoare sau febricitantă patimă, cu atâta civilitate sau mârșănie, nu poate fi – ferice de el! – decât mai viu decât noi toți cei ce roim în jurul lui”. Privind altfel contestarea venită dinspre „băieții de cartier” (vezi articolul – mai înainte citat – al lui Alex. Ștefănescu), Radu Ciobanu notează: „N-am înțeles, bunăoară, demonizarea revistei «Dilema» și chiar a Fundației Culturale Române, care o finanțează. Cei ce-și manifestă astfel «indignarea» ignoră faptul elementar într-o societate democratică că a finanța nu înseamnă a cenzura, iar «Dilema» n-a făcut decât să publice firesc, fără a-și permite să cenzureze, articolele comandate pe o anumită temă. Că unii dintre cei solicitați s-au dat în stambă în spiritul unui teribilism juvenil, vechi de când lumea, nu e vina redacției, ci a celor ce au pierdut salutarul în toate ocaziile *modus in rebus*: fiecare pasăre pe glasul el pierde... Nicidecum acestea ar trebui să ne fie motivele de îngrijorare, ci acelea a căror mizerie contagioasă are toate șansele să ne țină încă multă vreme captivi în imperiul sumbru al mentalităților reziduale ale unor timpuri revoluate. Expresia lor cuprinde toată gama, de la simpla aberație până la profunda abjecție. Neliniștitoare este apoi lipsa unor reacții pe măsura unor asemenea manifestări. Cum altfel decât aberație, fie ea și simplă, poate fi considerată propunerea sanctificării lui Eminescu, clamată în plin Parlament de un «tribun» supraponderal și veșnic agitat? A aspira să transferi cele ce țin de cultură în sfera cultului e o tristă dovadă de confuzie intelectuală, cu atât mai tristă și mai alarmantă, cu cât s-a și creat un precedent în cazul lui Ștefan cel Mare”. ■ Daniel Cristea-Enache scrie despre antologia lui Cezar Paul-Bădescu *Cazul Eminescu*: „Dincolo de concepția grafică a lui Adrian Timar, care nu pare să fi fost într-una din zilele sale cele mai faste, mă întreb ce înțelege antologatorul prin «cazul Eminescu»; în ce fel este Mihai Eminescu un caz pentru Cezar Paul-Bădescu? E bine să ne definim termenii înainte de a-i întrebuița, așa că puțină «arheologie» nu strică. Într-o *Notă*

introdactivă, antologatorul explică apropierea lui de Eminescu: «Dilema este – pentru cine nu știe – o revistă care propune, săptămânal, câte o temă de dezbatere. Fiecare temă este stabilită cu mult înainte de data apariției și de ea se ocupă câte un redactor care urmează să fie responsabilul numărului respectiv. Această 'responsabilitate' constă în coordonarea efectivă a realizării temei, de la alegerea colaboratorilor care urmează să scrie, până la operațiunea de 'cap limpede'». (p, 5). Cezar Paul-Bădescu lucrează, așadar, ca redactor la revista «Dilema». Revista «Dilema» propune, săptămânal, o temă de dezbatere, de care se ocupă câte un redactor, Cezar Paul-Bădescu s-a ocupat de tema Eminescu, aceasta intrând, ca să zicem așa, în atribuțiile sale de serviciu. Nu știu dacă el și-a ales această temă, sau această temă l-a ales pe el; cert este că redactorul și tema s-au întâlnit. Dar tot nu se înțelege: în ce constă cazul Eminescu? O informație utilă: «Printre altele – precizează antologatorul, în legătură cu redactorul –, responsabilul de număr trebuie să scrie un Argument prin care să-și justifice alegerea temei». Trebuie, deci, să mergem la *Argument*-ul semnat cu inițiale – pentru cine nu știe, așa se obișnuiește la «Dilema» – de către Cezar Paul-Bădescu. Un Argument foarte «personalizat», cu amintiri din adolescența redactorului, mai precis, din timpul meditațiilor pe care el le făcea cu o profesoară de română, pentru admiterea la Facultate. (...) Elevul nu a fost însă deloc impresionat; profesoara mitizându-l ridicol pe Eminescu nu a avut prea multe șanse în fața scăpăătorului licean meditat. Care, peste ani, în acest pasaj confesiv, trece imediat, printr-un fel de salt al spiritului, de la problema meditațiilor la chestiunea poeziei lui Eminescu: «Poezia lui Eminescu nu mă încânta, de fapt ea nici nu exista pentru mine, decât cel mult ca obligativitate școlară – era, deci, lipsită de substanță [s.n.]. La rândul lui, poetul însuși era ceva inert și ridicol, ca o statuie de metal goală pe dinăuntru și cu dangătul spart» (p. 9). Lăsând deoparte problema dangătului unei statui – problemă cam încurcată, dar neesențială –, putem risca o apreciere. Că poezia lui Eminescu nu îl încânta pe liceanul Bădescu, cred că e problema liceanului Bădescu; că aceeași poezie nu exista pentru el, decât cel mult ca obligativitate școlară – iarăși, e o problemă angajându-l exclusiv pe adolescentul meditat. Concluzia: «poezia lui Eminescu» era, deci, lipsită de substanță», mi se pare însă puțin forțată. Cu toată genialitatea pe care i-o putem atribui, la rigoare, tânărului Bădescu, nu văd cum poezia lui Eminescu ar putea fi în sine lipsită de substanță: o fi (sau o fi fost) așa pentru el, pentru tânărul Cezar Paul-Bădescu, dar, îmi veți replica, acesta nu-i un argument. Ce-a fost, a fost! Cum stau lucrurile acum? (...) Sunt realmente bucuros că Eminescu a «căpătat din ce în ce mai multă viață» pentru Cezar Paul-Bădescu, mai ales de când Cezar Paul-Bădescu a realizat, la «Dilema», un număr despre el. Dar, presupunând că tema Eminescu i-ar fi revenit altui redactor de la «Dilema», care ar mai fi fost, oare, raporturile dintre Cezar Paul-Bădescu, pe de o parte, și omul Eminescu și substanța poeziei lui, pe de alta? Au nu cumva ar fi rămas poetul tot «ceva inert și ridicol»? Cert este că Cezar Paul-Bădescu l-a descoperit cu adevărat pe Eminescu nu pe când era elev, nici pe când era licean, nici măcar pe când

era student, și nici ca absolvent de Facultate. L-a descoperit, spre ușurarea cititorului ținut în tensiune, abia cu ocazia acestui număr de revistă. Niciodată nu e, firește, prea târziu; și totuși, de ce atât de târziu? Ce l-a împiedicat pe Cezar Paul-Bădescu să meargă, până în anul de grație 1998, direct la opera lui Eminescu? Sau – mică fantezie – să parcurgă cărțile importante scrise despre Eminescu? Nu era aceasta calea cea mai simplă, ocolind obstacolele «de tot felul», extremismele, ideologiile, falsificările, monstruosul cult al personalității, ditirambii funestei profesoare de română? Ultima întrebare e pur retorică. (...) Acesta să fie «cazul Eminescu»? Deduc, la finalul acestei discuții, că valoarea operei lui Eminescu, substanța sau lipsa ei de substanță, ridicolul sau frumusețea ei, *depind* de experiențele contradictorii (și neîndoielnic, pasionante) ale lui Cezar Paul-Bădescu; mai precis, până în 1998, Eminescu era «ceva inert și ridicol», iar poezia lui – «lipsită de substanță»: din 1998 încoace, de când Cezar Paul-Bădescu s-a ocupat personal, ca redactor, de «tema» Eminescu, lucrurile s-au schimbat. A lega atât de strâns valoarea operei lui Eminescu de traumele din adolescență și experiențele de redactor ale lui Cezar Paul-Bădescu mi se pare un exercițiu speculativ extrem de interesant, dar nițel exagerat și, la o adică, nu lipsit de riscuri. Dacă, să zicem, mâine-poimâine Cezar Paul-Bădescu va primi ca sarcină de serviciu tema «Poetul Gheorghe Pătrușel: destinul omului și semnificațiile operei» și, o dată cu tratarea acestei teme, va descoperi valoarea inestimabilă a poetului Gheorghe Pătrușel? Ghinionul lui Eminescu! Deși, să recunoaștem, ceva-ceva noroc a avut: opera sa poetică, atât de greu accesibilă în zilele noastre (...), a ajuns, printr-o minunăție «potrivire» a soartei, în mâinile lui Cezar Paul-Bădescu. (...) «Cazul Eminescu» e, de fapt, «cazul Bădescu» – iar «cazul Bădescu» poate fi rezumat într-o singură propoziție: valoarea operei poetice a lui Mihai Eminescu este, pentru tânărul antologator, o descoperire recentă, de ultimă oră. Totuși este trist în lume”.

• În revista „22” (nr. 3), în cadrul unei pagini suprintitulate *Anul Eminescu* (conținând materiale semnate de Corneliu Șenchea), apare un interviu cu Laurențiu Ulici, *Complexul de la Ipotești – un Weimar al nostru*: „Cum credeți că trebuie gândite festivitățile legate de «Anul Eminescu», în așa fel încât să fie evitate atât notele simplificator-critice, cât și cele encomiastice?/ Cred că «Anul Eminescu» ar trebui înțeles ca un an al culturii române, al celei scrise în primul rând, ca un an al recunoașterii – și recunoștinței – pentru cât a contat cultura în existența noastră istorică și, totodată, ca un an al asumării – pentru a putea fi depășite – tuturor erorilor... politice (de azi și de ieri) în materie de respect acordat culturii. Și, poate, un an al iertării greșelilor noastre față de noi înșine, un an al încercării – vitale! – de a ne reda pe noi nouă înșine... În ce-l privește de-a dreptul pe Eminescu, important mi se pare ca, *pour une fois*, să izbutim repunerea în discuție a operei sale – poetice înainte de toate – din perspectiva receptivității literare de astăzi – singura cale de a-l feri de înghețul definitiv în clișee pe care nu-l propun «encomiaștii» și «detractorii» deopotrivă./ *Ce este deosebit în această organizare?*”

La nivelul Uniunii Scriitorilor am început printr-un simpozion (în 12 ianuarie) despre *Eminescu – azi* și ne gândim să continuăm, în fiecare lună a acestui an, cu niște dialoguri despre Eminescu, menite să se constituie într-o veritabilă repunere în discuție. Domnul să și izbutim.../ *Credeți că se va reuși crearea unui spațiu de memorie într-un loc atât de îndepărtat de centrul țării? Avem în vedere proiectata inaugurare a Complexului Ipotești, recent restaurat.*/ Prin inaugurarea Bibliotecii Naționale de Poezie și prin transformarea să într-un Centru de cercetări eminesciene, Complexul de la Ipotești are toate șansele să devină un Weimar al nostru. Ceva care era un loc în care nu se întâmpla nimic, cel mult pelerinaje la ocazii festive, are acum posibilitatea de a se umple de rumoarea, de tumultul, într-un cuvânt de viața literaturii și a celor care cred în ea. Ceea ce nu știu dacă e mult sau puțin, știu însă că e totul./ *Ce ne puteți spune în legătură cu recenta donație pe care ați făcut-o Bibliotecii Naționale de Poezie de la Ipotești?/* În 1990 am lansat ideea înființării unei Biblioteci Naționale de Poezie, pe care am propus-o Consiliului local. Pentru început, am donat din biblioteca mea personală un număr de 5.000 volume de poezie (ediții principes de poezie postbelică), urmând ca această instituție de cultură să primească într-un viitor apropiat și celelalte titluri cuprinzând poezia interbelică și cea clasică. În tot, aproximativ 10.000 de volume./ *La 15 ianuarie, la Botoșani va avea loc decernarea Premiului Național de Poezie «Mihai Eminescu». În ce condiții s-a instituit acest premiu?/* Premiul e o inițiativă a comunității botoșănene din 1991, sprijinită de Uniunea Scriitorilor prin juriul de cinci critici (doi din București, câte unul din Cluj, Iași, Timișoara) care, în baza nominalizărilor făcute de inițiatori, acordă premiul. Simpla lectură a numelor care au primit până acum acest premiu (Mihai Ursachi, Gellu Naum, Ștefan Aug. Doinaș, Cezar Baltag, Ana Blandiana, Petre Stoica, Ileana Mălăncioiu, Mircea Ivănescu, Cezar Ivănescu) lămurește ușor de ce la această oră *Premiul Eminescu* este cel mai prestigios premiu de poezie din România. Și, grație eforturilor Consiliului local din Botoșani, este totodată un premiu consistent./ *Credeți că veți reuși să impuneți creația viitorului laureat, într-o perioadă în care poezia ocupă un loc modest în preferințele cititorilor?/* Premiul acesta nu impune creația poetului care-l obține, ci, mai curând, îi recunoaște valoarea”. ■ Pe aceeași pagină este publicat (tot sub semnătura lui Corneliu Șenchea) textul „*Eminescu – azi*”: „A început anul Eminescu. Împlinirea a 150 de ani de la nașterea marelui poet a prilejuit, în ziua de 12 ianuarie, la sediul Uniunii Scriitorilor, un simpozion în cadrul căruia au luat cuvântul scriitori, critici și istorici literari (Laurențiu Ulici, Dan Cristea, Monica Spiridon, Simona Cioculescu, Dan Mănuță, Mircea Vasilescu, Dimitrie Vatamaniuc și alții). La această sesiune de comunicări a fost prezent și ministrul Culturii, Ion Caramitru. (...) Vineri, 14 ianuarie, după ce a participat la sesiunea solemnă consacrată aniversării nașterii poetului, de la Academia Română, președintele Emil Constantinescu a conferit, în cadrul unei ceremonii organizate la Palatul Cotroceni, medalia comemorativă «150 de ani de la

nașterea lui Mihai Eminescu» unor oameni de cultură cu merite deosebite în studierea, editarea și promovarea operei eminesciene. Printre personalitățile medaliatate s-au numărat literați și actori: Rosa del Conte (traducător, Italia), Ștefan Augustin Doinaș (academician și poet), Pascal Bentoiu (compozitor), Constantin Ciopraga (prof.univ., exeget), Ion Irimescu (artist plastic), George Munteanu (prof.univ., exeget), Eugen Simion (președintele Academiei Române), Zoe Dumitrescu-Bușulenga (academician, critic și istoric literar), Ion Gheție (academician, cercetător științific), Luiza Seche (filolog, cercetător științific), Gheorghe I. Tohăneanu (prof.univ., exeget), Gabriel Ștrempel (istoric literar, directorul general al Bibliotecii Academiei), Laurențiu Ulici (președintele Uniunii Scriitorilor), Alexandru Condeescu (directorul Muzeului Literaturii Române), Flora Șuteu (filolog, cercetător științific), Emil Loteanu (regizor, Republica Moldova), Ovidiu Maitec (artist plastic), Mihai Cimpoi, Dimitrie Vatamaniuc (eminescolog), Ioan Constantinescu, Dan Mănuță (prof.univ.), Ion Caramitru, Valeria Seciu ș.a.”.

20 ianuarie

- Într-o tabletă din „România liberă”, *Tot despre cultură*, Gabriela Adameșteanu semnalează riscurile presupuse de „ignorarea deliberată a oamenilor de cultură de către realizatorii emisiunilor de la TVR”, pornind de la un exemplu recent: o emisiune de pe TVR 2 consacrată lui Eminescu (și difuzată pe 15 ianuarie 2000): „Emisiunea a consumat inutil un timp prețios, irosind șansa unei mari audiențe (sâmbătă după-amiaza) ca să prezinte opiniile neinteresante (și uneori aberante) despre marele poet ale unor neavizați. A evitat transmisiile directe din locurile unde se deplasaseră sau se aflau scriitori, critici literari, studenți interesați de acest subiect (Ipotești, Brașov), prezentând în schimb o transmisie directă din Berceni, fără nici o noimă./ Deși a devenit un truism că Eminescu este denaturat de un cult festiv și mediocru, realizatorii au optat pentru a «umple timpul» cu recitări din arhivă (...)./ Emisiunea s-a redrest Brust și a devenit ceea ce era normal să fie doar în momentul în care personalități literare de primă mână – poetul Ștefan Aug. Doinaș, istoricul literar Z. Ornea – au intrat în discuție, cu opinii uneori diferite, prezentate, firește, nuanțat și argumentat./ Atrăgeam atenția acum o săptămână că TVR își încalcă în mod constant obligația de a oferi publicului românesc programe culturale și educative, în schimb face când la o emisiune, când la alta campanii electorale pentru PDSR...”.

- Nr. 1 al revistei timișorene „Orizont” se deschide cu un articol al lui Cornel Ungureanu intitulat *Eminescu și Lumea nouă*: „În anul 1945, atunci când războiul se terminase și coșmarul părea a fi încetat, la Timișoara câțiva poeți visau să schimbe lumea. (...) Dintre aceștia, doi se ilustrau și printr-o publicistică frenetică: Petru Sfetcă și Alexandru Jebeleanu. (...) La Timișoara rămâne Alexandru Jebeleanu care va scrie, va scrie. Manifestul din 1945 e urmat de alte texte program, dintre care unul închinat lui Eminescu. Tinerii de altădată, zice poetul

bănățean, îl urmau pe Eminescu fiindcă erau lipsiți de idealuri, erau vânați de pesimism și de viziuni sumbre. Poeții îl urmau pe Eminescu din aceleași motive. Noi trăim într-o altă lume și în alte vremuri. *Cu Eminescu nu se poate merge mai departe*, noi trebuie să-l abandonăm pe Eminescu. Modelul Eminescu și-a trăit traiul. (...) Eminescu, i se părea lui, aparținea trecutelor vremuri. Într-un moment de elan juvenil, viitorul lider al culturii timișorene scrisese câteva pagini care făcuseră bună impresie și-i asiguraseră, pentru vreo multă vreme, încrederea oficialilor. Pentru aceștia, Jebeleanu trecuse cu bine textul. (...) / Ofensiva proletcultistă are un moment de vârf în 1949. Dar tot în 1949, la un soi de petrecere a vârfurilor culturale româno-sovietice, cineva își amintește că în 1950 e centenarul Eminescu și că, așa cum sovieticii îl sărbătoriseră pe Pușkin (poet al poporului!), cultura frățească trebuia să-și sărbătorească, și ea, Poetul poporului. Așa cum imaginarul anilor '48-'49 fabricase un Eminescu aparținând reacțiunii, anul '50 trebuia să propună sărbătorirea unui Eminescu aparținând clasei de jos. O postumă repede descoperită face furori, ca și prima parte din *Împărat și proletar*. Eminescu devine șlagăr. Clasa superioară (exploatoare) e o clasă asasină, Maiorescu, un criminal. (...) / Anii șaiszeci înseamnă un moment de echilibru cultural. Retipărirea *Vieții lui Mihai Eminescu*, de G. Călinescu în 1964, reșezarea lui Perpessicius la cărma ediției Eminescu, implicarea tinerilor în regăsirea marelui poet definesc anii trecerii de la manipularea culturală la studiu, cercetare, normalitate. Matei Călinescu, Eugen Simion sunt tinerii care se implică în operațiunea de recuperare. (...) Apar și poeți care îl recitesc în numele unor inițiative excepționale. Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu, Marin Sorescu, Ilie Constantin sau Cezar Baltag au momentele lor de definire sau de redefinire întru eminescianitate. (...) / Desigur, fiecare moment politic a vrut să-și aservească discursul poetului – să-l transforme în lozincă electorală. Cu atât mai mult a încercat să și-l aservească în momentele politice tensionate, atunci când pagina de ziar devenea un reper pentru cetățeanul turmentat al bătăliilor eminamente democratice. / Un exemplu de manipulare des citat e cel din iunie 1989, când Ceaușescu a vrut să-și subordoneze comemorarea poetului și, într-un fel, a făcut-o. La sărbătorirea de la Ateneu și-a trimis gauleiterii care au citit un mesaj obraznic, ornamentat cu un segment din *Doina* poetului – text care a divizat întotdeauna intelighenția românească. (...) Într-un moment negru al poporului român, Eminescu era pus să slujească dictatura. (...) / Reacțiile antieminesciene – câte au fost – după 1989 pornesc și de la acest moment de sinistre falsificări. Nimeni nu mai are timp de bibliotecă și de studiu, dar fiecare poate să-și amintească de poeziile lui Eminescu repetate la infinit la radio sau la televizor, la serbările școlare sau la diveresele cumetrii politice. Într-un moment în care toți sunt chemați să-și dea cu părerea despre orice, nu-i de mirare că despre Eminescu se emit păreri dintre cele mai... cum să scriem... ciudate. (...) Altfel, trăitori în lumea literaturii, admirând spectacolele vedetelor zilei, nu-i cazul să ne mai mire ceva. Fiindcă e normal ca stelele spectacolului să fie mereu în

exercițiul funcțiunii. Dacă citim într-un oarecare ziar afirmația că Slavici n-are ce căuta alături de Eminescu și Creangă, afirmație semnată chiar de Mircea Cărtărescu, nu înseamnă că Slavici e un scriitor inutil, că valoarea lui a scăzut în timp, că un șir de exegeți s-a aflat în eroare. Înseamnă doar că Mircea Cărtărescu, una dintre stelele momentului, trebuie să fie interesant prin tot ceea ce spune”. Cu următorul P.S.: „Trebuie să mărturisesc că sunt încântat că niște bărbați de ispravă plagiază cu nădejde textele mele despre Eminescu, mai ales cele din *Imediata noastră apropiere*, II, p. 223–247. Dacă nu se înfățișează repede cu mielul, îi pun pe două coloane”.

21 ianuarie

- În „România liberă”, Vitalie Ciobanu se întreabă: *Ce facem din Eminescu?* – „Comemorarea poetului național al românilor în ziua de 15.01.2000 a redeschis dosarul așa-ziselor contestări ale lui Eminescu. Nu a existat manifestare, prilejuită de aniversarea celor 150 de ani ai Luceafărului poeziei românești, la care să nu fi fost acuzați «detractorii» marelui poet. Dar, urmând obiceiul locului, la noi se rostesc lucruri auzite pe după ureche, deoarece gândindu-ne la felul cum circulă presa românească între Nistru și Prut, inclusiv cea culturală, n-aș spune că s-ar găsi barem vreo zece intelectuali de la Chișinău care să cunoască exact datele problemei./ Tendința de a veșteji spiritul critic denotă cel puțin trei metehne ale organismului național, deopotrivă în România și în R. Moldova. Mai întâi, acuză atitudinea noastră de fond față de clasici și, implicit, față de valoarea de simbol pe care o reprezintă ei. Ne place să-i sărbătorim în exces, pentru a uita de noi înșine, de responsabilitățile personale. (...) De fapt, ne convine un Eminescu trunchiat (...), care să justifice idiosincrazii private. (...) Aș menționa apoi prizonieratul mental al multor oameni de cultură. La ce mă refer? Orice timp ar trebui să aibă propria viziune asupra valorilor, nu putem îngheța receptarea lor la nivelul anului 1918 și nici măcar la nivelul anului 1989! A transfera automat în actualitate sentințele poetului formulate cu 100 de ani în urmă constituie o altă jignire adusă discernământului său. (...) În sfârșit, un semnal de alarmă. Sărbătorirea lui Eminescu în Basarabia declanșează de la o vreme filipice antioccidentale, imposibil de acceptat. Ironizarea tendințelor de sincronizare a tinerilor scriitori, blamarea «postmoderniștilor» a devenit de bon ton printre «intelectuali» și în unele publicații de la noi, care își proclamă astfel opțiunea izolaționistă, aversiunea față de cultura și civilizația Europei, folosind ca stindard, culmea, pe unul dintre cele mai deschise și mai universaliste spirite ale culturii naționale! (...) Cel mai mare elogiu ce i se poate aduce lui Eminescu este să îmbrățișăm fără echivoc lumea spre care dorim să ne îndreptăm: politic, economic și spiritual – adică Europa”.

- Într-un articol din „Cotidianul”, *Corecțiuni și emendări*, Nicolae Iliescu notează: „Anul 2000 este «Anul Eminescu», iar din pletora de masluri, de tombole și

de dineuri în oraș, uriașul câștig îl constituie pleiada de opere fundamentale, în trei volume, scoase de către Academia Română, prefațate de Eugen Simion, îngrijite de D. Vatamaniuc și editate de Vlad Popa și de editura lui, Univers Enciclopedic, pe banii noștri și ai lui. Ai noștri dați prin Ministerul Culturii, ca gestionar. Iată un tânăr care s-a ambiționat să fie Gallimard, folosind chiar hârtia furnizorului acestuia. (...)/ Și apropo de edituri: sunt unele care nu au beneficiat de imensa rezervă de hârtie și de spațiul tipografic al fostei Edituri Politice și scot cărți adevărate, nu literatură de dreapta și cursuri universitare de mâna a zecea! Alături de Univers Enciclopedic, citat mai sus, trebuie menționate Viitorul Românesc (o editură cu trei oameni, ca redactori, și ce oameni!), All, Teora, bătrânele Meridiane, Enciclopedică sau Minerva, sau Eminescu, sau altele și de prin provincie”.

● În „Dilema” (nr. 362), la rubrica „Situațiunea”, Mircea Iorgulescu comentează acid festivismul manifestărilor omagial-aniversare la adresa lui Eminescu (***Ucigătoarele aniversări***): „Dacă «demitizarea lui Eminescu» nu e decât o ineptie, utilă deopotrivă celor care o cultivă și celor care o combat, oficializarea și instituționalizarea lui *astăzi* și *acum* nu fac decât să prelungească, și încă sub degradanta formă de ticuri senile, delirantele ceremonii aniversative din vremea ultimei dictaturi. Când, totuși! (sper că nu sunt ultimul care-și amintește), Eminescu nu era doar colonizat de activiști și propagandiști habotnici din datorie, zeloși în a i-l alătura pe Ceaușescu întru genialitate și nemurire, ci și un fel de simbolic scut împotriva acestora. (...) Este adevărat că, incontestabil element de noutate, *manifestările* de acum au fost, în destule locuri, parazitare și de oamenii Bisericii, poate de bună-credință, dar la fel de nelalocul lor precum este și Teoctist în Academia Română. Cu Biserica, Eminescu nu are nimic în comun, așa cum nu are nici cu Statul, nici cu Academia, nici cu Parlamentul. Silnică, anexarea în continuare a lui Eminescu de către oficiali și oficialități nu e decât un act de vampirism. Ar trebui, poate, scrisă cândva lunga istorie a depozitării lui Eminescu de Eminescu, a prefacerii lui într-o cochilie vidă, în care au fost proiectate în timp cele mai sordide conținuturi, de la naționalismul antisemit de la începutul veacului la sumbrele mesianisme legionare și de aici la cele două simulacre comuniste (...). Fiindcă veritabila discreditare a lui Eminescu – dacă el poate fi, într-adevăr, discreditat – este în primul rând «opera» celor care, sub cuvânt că-l preamăresc, n-au făcut decât să-l acopere de drojdii și zațuri în mod festiv, solemn și protocolar. De față la discursuri și ceremonii, Eminescu ar fi murit răpus de fiecare nouă aniversare”. ■ În pagina „Pe ce lume trăim”, Ion Bogdan Lefter semnează un text polemic la adresa unei recente cenzurări a discursului său despre publicistica lui Eminescu într-o recentă emisiune televizată („...și tot ce e rău” – ***Cenzura „Anului Eminescu”***): „Sâmbătă 15 ianuarie 2000. Se inaugurează «Anul Eminescu» și la Televiziunea Română. Am plăcerea, cinstea și onoarea să fiu invitat la emisiunea care deschide balul: săptămânala ART-MANIA, consacrată de astă-dată «poetului național». Filmăm – de fapt – dinainte. Echipa de producție, adică Mihaela Cristea, Ruxandra Garofeanu și

Daniela Zeca, a pregătit o serie de scurte filme, interviuri, reportaje pe teme eminesciene. Între ele vorbim noi, invitații din studio, Alexandru Condeescu și cu mine, plus Florin Iaru, prezentatorul emisiunii. La un moment dat, după ce vine vorba despre gazetăria lui Eminescu și despre modelul de conștiință pe care ea nu l-ar fi oferit, simt nevoia să adaug, ca simplu semnal de delimitare, fără să mai intru în detaliile controversate ale chestiunii, următoarele: «Dacă e vorba despre gazetăria lui, totuși e bine în orice împrejurare să spunem că, prin opera lui publicistică, Eminescu a arătat și tot ce e bun în implicarea unui intelectual de vârf în viața publică, și tot ce e rău». Neconvențională, cum își doriseră realizatorii, întreaga emisiune rămâne – firește – foarte elogioasă, ca la un centenar și jumătate de la nașterea poetului. Undeva, la capătul unei mici discuții despre mult-comentatul număr la temă al «Dilemei», Florin Iaru mă întrebă zâmbitor, spre risipirea confuziilor, dacă îmi place poezia lui Eminescu. Răspund – cum altfel? – că da, foarte mult! În fine, minutele de filmare se epuizează, cameramanii dispar, sunetul își recuperează microfoanele, ne salutăm, plecăm. Așadar, sâmbătă 15 ianuarie 2000. Deschid televizorul, urmăresc emisiunea de inaugurare a «Anului Eminescu» la România 1. Ajungem la momentul cu gazetăria poetului, Alexandru Condeescu spune ce spusese și la filmare, eu încep să adaug fraza transcrisă mai sus, însă ultimele cuvinte – «și tot ce e rău» – au dispărut! Pronunția rămâne în aer, ca după o virgulă, iar intervenția mea, care nu vroia decât să arate că elogiul necondiționat al publicisticii eminesciene e nesănătos, se transformă într-un... elogi necondiționat! Operațiunea se numește – nu-i așa?! – cenzură, iar rezultatul este – vezi bine! – un fals prin omisiune. Asta-i tot! Nu mare lucru: semnalarea dispariției unui detaliu. Dacă am ținut să pun istorioara pe hârtie nu e pentru ca să «protestez» împotriva celor care m-au cenzurat. Bănuiesc că, mereu sub presiunea obiecțiilor de tot felul, echipa de producție n-a vrut decât să evite cine-știe-ce mari probleme de la prima emisiune consacrată «Anului Eminescu» de către postul public de televiziune. Împotriva aceluia gen de probleme scriu rândurile de față: pentru că, dacă redactorii TVR se tem – și știu ei de ce se tem – de consecințele pe care ar putea să le aibă cinci cuvinte spuse pe micul ecran, atunci înseamnă că naționalismul românesc de azi e un pericol real (...). Sper din toată inima să n-am dreptate, însă tare mă tem că în lunile următoare, sub pretextul celebrării «Luceafărului nepereche», îi vom revedea în plină acțiune pe agresivii gardieni ai miturilor naționale. Extraordinarul poet și om liber Eminescu – folosit pentru a limita libertatea de gândire și exprimare. Ce tristețe!...” ■ Pe aceeași pagină, Mircea Vasilescu glosează în jurul celebrării televizuale a poetului (**De 15 ianuarie**): „Faptul că o societate își omagiază unul dintre spiritele ilustre este cât se poate de firesc. Formele de manifestare a omagiilor spun însă multe despre acea societate. Mass-media au reflectat, pe de o parte, diversele activități care au avut loc. Trecem peste detaliul că acestea au fost numite uneori *comemorative* când de fapt era vorba despre o aniversare. (...) *Intrat pe mâna mass-media, subiectul Eminescu devine un spațiu în care orice opinie devine posibilă, dar în care sfârșim*

prin a vorbi mai puțin despre el și mai mult, mult mai mult, despre noi înșine, cu păcatele și îngustimile noastre. Așa încât și în evocarea lui Eminescu a plutit adesea un duh misticoid și superstițios, plin de o cucernicie de ocazie, de solemnități de-o clipă, mai bine sau mai prost jucate, și de un festivism la care nu ne mai obligă nimeni, dar în care ne refugiem cu toate ale noastre. Apoi ne reluăm liniștiți ciorovăielile de toate zilele, mediatizăm tot, ne sfințim biletele de Bingo și așteptăm să vedem ce mai zic prezicătorii și mama Omida. Și așa mai departe. P.S.: Din 17 ianuarie, la PRO TV «se bate miezul nopții». Un minut pe zi, actori iluștri recită din Eminescu în secvențe realizate de mari regizori. Începutul a fost foarte bun, cu Marin Moraru spunând *De vorbiți, mă fac că n-aud*. Firesc și cu meșteșug, un post de televiziune căruia i se reproșează că e comercial ne amintește că Eminescu trebuie, înainte de toate, citit și recitat. Dacă se poate, în fiecare zi”.

22 ianuarie

- Ana Blandiana scrie – în „România liberă” – în legătură cu deschiderea „Anului Eminescu” (într-o tabletă intitulată *Post festum*): „Cu câteva zile în urmă un reporter mi-a cerut să formulez o întrebare pentru adolescenții cu care urma să facă o emisiune despre Eminescu. Întrebarea mea a fost «Ce versuri de Eminescu știți?». Am aflat apoi că emisiunea a avut loc, dar tinerii anchetați au mărturisit cu nonșalanță că nu-i interesează Eminescu, așa cum nici pe el nu l-ar fi interesat muzica pe care o fac ei (erau, se pare, membrii unei formații muzicale). (...) Pe vremuri aveam sentimentul că știutul pe de rost și cultul mecanic îl amenință pe Eminescu. A ști pe de rost mi se părea nu sinonimul, ci adesea antonimul lui *a ști*. (...) Ce s-a schimbat de atunci? Evident, cultul, mecanic sau nu, nu-l mai amenință pe Eminescu. Nici știutul pe de rost. Între timp i-au fost inventariate defectele fizice și greșelile poetice, între timp comentatori politici și-au pus, fără să clipească, întrebarea dacă mai este Eminescu poet național. Și dacă răspunsul ar fi nu, cine ar avea de pierdut? Nu cumva «națiunea, acest complex de eu-uri» (definiția îi aparține) care nu se mai simte în stare să poarte povara unui asemenea înaintaș? Ceea ce s-a schimbat esențial în anii din urmă este faptul că toate aceste întrebări și răspunsuri nu-l amenință pe Eminescu, ci pe noi”.

25 ianuarie

- În „Adevărul literar și artistic” (nr. 502), Daniel Cristea-Enache publică a doua parte a unui articol despre „cazul Eminescu”, pornind de la recenta antologie a lui Cezar Paul-Bădescu: „Redactorul de la «Dilema» a avut ambiția de a fi antologator, ieșind «pe piață» cu această carte și asumându-și deci încă o dată (probabil, ca să ne intre bine-n cap!) responsabilitatea propriilor enormități. Și totodată riscul încălcării legii *copyright*-ului – căci mă îndoiesc că antologatorul a cerut tuturor celor antologați permisiunea de a-i... antologa. Și chiar dacă, prin

absurd, le-ar fi cerut tuturor acceptul, e mai-mult-decât-absurd ca un I. T. Lazăr, de pildă, pentru care cei de la «Dilema» sunt niște agenți ai masoneriei iudaice, să-i fi permis tocmai unuia dintre agenți să-i folosească înfierbântatul, «cvasi-penalul» text. De ce oare și-a asumat Cezar Paul-Bădescu și acest risc? Pentru că el, deși nu poate fi neglijat, e mai mic decât acela de a nu avea un *obiect al discuției*, al așa-zisului caz Eminescu. Nu trebuie să ai o mare perspicacitate pentru a înțelege, dând ultima filă a cărții, că există aici două «tabere», foarte bine conturate – care tabere transformă tema Eminescu într-un pretext și care își trag, ca să zic așa, substanța intelectuală și morală una din cealaltă. Altfel spus, fiecare are nevoie de un *adversar* pentru a se putea dezlănțui, și chiar defini; într-un mod, ce-i drept, nu prea subtil, unii din colaboratorii «Dilemei» (cei care nu au deloc, dar absolut deloc dileme) își afirmă inteligența, atâta câtă e, prin ridiculizarea prostiei contondente a unor jalnici «apărători» ai lui Eminescu – iar aceștia, la rândul lor, își afirmă patriotismul (când roșu, când verde) prin demascarea masoneriei anti-eminesciene. Echipa A atacă impetuos pe ambele extreme ale stupidității echipei B; echipa B se apără făcând un mare pas înainte și lăsându-i pe adversari în ofsaid-ul lipsei de patriotism. Sunt două discursuri și două logici perfect paralele, dar într-o stranie complementaritate: dacă, să zicem, echipa B ar rămâne la vestiare, de cine și-ar mai bătea joc căznit-spiritualul T.O. Bobe? (...) Echipa A e interesată de exagerările și pioasele aberații ale mitologiei create în jurul lui Eminescu, altfel spus, de acel dangăt (!) al statuii. Echipa B e interesată de etnia și dosarul de cadre al «adversarilor» lui Eminescu. De Eminescu, jucătorii celor două echipe au uitat complet: obiectul discuției s-a dizolvat, lăsând în loc, bune să ne impresioneze, spasmele «pro» și «contra» (mai exact: «contra-pro» și «contra-contra-pro»!) ale celor două tabere. (...) Din fericire, antologia lui Cezar Paul-Bădescu nu-i numai o colecție de orori și de perle; întâlnim în ea și intervenții echilibrate, argumentate, nuanțate, adecvate la obiect. «Echipa» C nu e, ce-i drept, câtuși de puțin sudată, nu are omogenitatea în ridicol a celor două vajnice combatante: ea constă, de fapt, într-o serie de *individualități* și de *probleme* ridicate de acestea în legătură cu Eminescu”.

26 ianuarie

• Editorialul lui Nicolae Manolescu din nr. 3 al „României literare” încearcă o punere la punct, din perspectivă tipologică și ideologică, a paralelei curente din critica românească între Eminescu și Caragiale: „În plină lună (și an) Eminescu, trece neobservată aniversarea lui Caragiale (30 ianuarie), mai tânăr cu doi ani și neafiat în cifră rotundă. Dar chiar dacă s-ar fi aflat, sărbătorirea ar fi avut oare același fast? Îndrăznesc să spun că nu. Caragiale nu beneficiază, nici pe departe, de emoționalitatea care-i cuprinde pe români când e vorba de Eminescu. La mijloc nu e o problemă de spirit critic, ci de sensibilitate. Sunt ispitit să încerc o explicație./ Eminescu e poetul național. Bună, rea, formula a prins. Nimănui nu i-a trecut în

schimb prin minte s-o aplice dramaturgului și prozatorului Caragiale, în ciuda caragialismului de care societatea românească dă mereu dovadă de un secol încoace. Pentru a fi acceptat, caracterul național trebuie să fie valorizat pozitiv. Eminescu pare a întruchipa naționalismul pur, curat și ideal. În el plac măreția și eroismul nostru, grandoarea istoriei noastre. Din contră, la Caragiale prevalează negativitatea: critica abuzului de național, batjocorirea scumpelor noastre prejudecăți, caricatura mândriei patriotice. Cel din urmă a lansat expresia ironică «românii verzi». (...) / În al doilea rând, Eminescu este un idealist. În moralitatea lui înaltă și abstrasă, românului îi place să se contemple ca Narcis în apa izvorului. Caragiale este realist. Oglinda pe care el ne-o pune sub ochi, în piese, ca și în momente, nu ne convine. Nici ieri, nici azi, într-o tranziție mereu reluată către civilizație. Nu limba eminesciană este limba vorbită de români, ci limba lui Caragiale. Dar cum să recunoaștem asta? O oarecare doză de emfază romantică ne fletează orgoliul național, anacoluturile, agramatismele și etimologiile populare din vorbirea eroilor lui Caragiale ni-l jignesc” (*Eminescu și Caragiale*). ■ În cadrul rubricii sale „La microscop”, Cristian Teodorescu se pronunță asupra datelor în care are loc sărbătorirea publică a „Anului Eminescu” (*Despre Eminescu, azi*): „La 150 de ani de la nașterea lui Eminescu, ar fi fost bizar ca președintele României să-și facă de lucru cu cine mai știe ce alte treburi și să nu ia trenul până la Botoșani sau să nu participe, în București, la Festivitățile aniversare. Strict protocolar, dl Constantinescu ar fi comis o uriașă gafă dacă ar fi lipsit de la aceste momente aniversare. Aș zice chiar că președintele României ar trebui să se considere norocos de potrivirea între mandatul său și sărbătorirea a 150 de ani de la nașterea poetului. Cât despre intelectualul Emil Constantinescu, acesta ar avea toate motivele să se considere fericit că soarta i-a oferit o asemenea întâlnire. Din acest punct de vedere, e mai mult decât exagerat să citim un asemenea eveniment ca pe o afacere cu iz electoralist. Iar dacă ministrului Culturii i-a venit ideea ca acest an să fie declarat în România drept an Eminescu, dl Caramitru merită felicitări./ Despre Eminescu s-au scris în presa centrală în ultimele zile articole pe care le cred remarcabile. Unele pornesc de la idei pe care nu le împărtășesc, cu altele chiar nu sunt de acord, dar fiecare în parte și toate laolaltă stau dovadă că această aniversare nu e una de tipul parastaselor organizate de oficialități până în '89. Ideea, de pildă, că articolele politice ale lui Eminescu au astăzi o actualitate care dovedește că în România nu s-a schimbat substanțial nimic mi se pare nereserioasă, iar la o analiză mai adâncă, de-a dreptul iresponsabilă. Am iarăși serioase îndoieli asupra lipsei de confort a lui Eminescu în calitate de român al unui timp dat. Și iarăși mă îndoiesc de saltul peste fire al poetului, la vremea sa, față de autorii vremii. (...) Am mai scris asta și regret că revin – în perioada totalitarismului autohton, Eminescu a ajuns să fie considerat un fel de secretar general al poeziei autohtone. Mai nou, el a devenit un salvator postum într-o țară în care unii așteaptă un Mesia politic, pentru că ignoră faptul că democratizarea e un

proces, nu un dat, iar alții vor un asemenea Mesia pentru că nu au organ pentru democrație, ci simt nevoia unei `ordini` de tip totalitar. O ordine pe care să o facă ei și căreia să i se supună toți cei care nu sunt de acord cu punctul lor de vedere. Dacă tot vorbim de dialog și de reinterpretare, anul Eminescu ar putea fi o cale prin care discuțiile despre democrație în România să capete un plus de substanță, iar așteptările ori voințele mesianismelor politice să cedeze pasul ideii democratizării ca proces de durată”. ■ Receptarea lui Eminescu la început de an aniversar este consemnată – cu accente critice – și la rubrica „Revista revistelor”, de către *Cronicar*, care oferă, în acest sens, două exemple ilustrative. Un exemplu „pozitiv” este dat de „elegantul «Arhipelag», editat trimestrial de Inspectoratul pentru cultură al județului Hunedoara în colaborare cu Editura Destin”, care „a prevăzut încă din ultimul său număr de anul trecut că așa vor sta lucrurile”: „În editorialul semnat de directorul publicației, Radu Ciobanu, sub titlul *Mizeria efectelor secundare*, «cazul Eminescu» e privit cu inteligență și bun-simț, pornindu-se de la ideea că diversitatea de opinii e normală într-o societate liberă, iar discuțiile și disputele nu sunt decât în folosul poetului: «Așadar, nu rediscutarea, nu ‘revizuirea’ lui Eminescu trebuie să neliniștească. Recitirea unui scriitor în cheie contemporană, cu sensibilitatea altui veac, nu e un păcat. Aici n-au ce căuta ‘revolta’ și ‘indignarea’ cum de atâtea ori ne este dat să auzim din partea unor obtuzi idolatri, lipsiți de spirit critic, dar ‘patrioți’ nevoie mare. Luați la bani mărunți (...), aceștia se dovedesc de cele mai multe ori a cunoaște doar câteva locuri comune, dar nimic din opera majoră și cu atât mai puțin din esența lui Eminescu. Aceștia sunt mercenarii ideilor de gata, care le-au fost inculcate, pe de o parte, de ideologia naționalistă – verde sau roșie –, pe de alta, de școală, de o dascălime – cu inerentele nobile excepții – plafonată, rutinieră și lipsită de imaginație și de niște manuale doidora de platitudini enunțate într-un stil câlțos și snob, oricum impracticabil, care, în loc să deschidă copilului apetitul de lectură din proprie inițiativă, îl dezgustă definitiv de ea». Pe cât de îndreptățită e venerația, atâta timp cât nu degenerază în idolatrie intolerantă, pe atât de explicabilă e și demitizarea. Nu opiniile tinerilor din celebrul număr al «Dilemei» sunt motive de îngrijorare, ci mentalitatea reziduală a unei epoci revoluate. Sau atitudinile aberante, precum propunerea sanctificării lui Eminescu, clamată în plin Parlament de un «tribun» supraponderal și veșnic agitat. A aspira să transferi cele ce țin de cultură în sfera cultului e o tristă dovadă de confuzie intelectuală, cu atât mai tristă și mai alarmantă cu cât s-a și creat un precedent în cazul lui Ștefan cel Mare. Dar, dincolo de acestea, se poate auzi și glasul abjecției. Am rămas astfel siderat când, la o emisiune a lui Cătălin Țirlea, pe «telefonul telespectatorului» a răzbit vocea suavă, angelică a unei eleve din clasa a XI-a. Dar ceea ce spunea juna ingenuă cu neînfrânate accente de «revoltă» și «indignare» era de natură să-ți facă părul măciucă: Eminescu e victima unui complot împotriva întregului nostru neam, nici nu ne imaginăm noi – zicea ea, citez, firește, din memorie – ce extins este acest

complot: participă la el până și Marguerite Yourcenar care, în *Memoriile lui Hadrian*, îl «denigrează» pe strămoșul nostru Traian, insinuând că ar fi fost sodomit. Și cine sunt autorii acestui complot, cine sunt cei care vor să ne compromită? Nimeni alții decât «jidovii și jidoviții!» ■ „Cronicarul” comentează, de asemenea, un gest al proaspăt instalatului premier Mugur Isărescu. Pentru început, formulează o serie de considerații generale: „Cronicarul se întreabă ce vor face cotidienele de-a lungul unui întreg an Eminescu după ce au tras cartușele tradiționale, cu toată solemnitatea, în jurul zilei de 15 ianuarie. Un an Eminescu desfide festivismul pentru a se deschide normalității. Cel puțin teoretic. N-a fost ziar care să nu-și încerce puterile jurnalistice cu prilejul sărbătoririi a o sută cincizeci de ani de la nașterea poetului național. Dar, dacă e să privim lucrurile mai cu luare aminte, Eminescu a fost și în acest an mai mult un pretext de răfuieți politice sau de atacuri sub centură. În afară de asta, noul premier a făcut la Botoșani o descriere a bugetului în cele mai negre culori posibile, vorbind, pentru prima oară în România, despre cancerul fiscalității selective și despre bugetele parțiale de a căror soartă nu mai știe nimeni. Ca premier, Mugur Isărescu pare a-și fi scris *Scrisoarea I* la Botoșani, ca invitat la aniversarea lui Eminescu. Optimistul cu frână care a fost Mugur Isărescu până s-a văzut în deplinătatea funcției de prim-ministru s-a transformat într-un pesimist total, atunci când a început să cerceteze bugetul dinlăuntru. Ar fi o prostie ca dl Isărescu să fie acuzat, ca fost guvernator al Băncii Naționale, că nu știa cum e cu bugetele speciale ale guvernului. Dar e totuși greu de acceptat că guvernatorul Băncii care ar trebui să știe de soarta fiecărui bănuț din România descoperă, numai după ce a ajuns prim-ministru, că în țara noastră sunt nenumărate scutiri de taxe, majoritatea ilegale. Declarația de la Botoșani a premierului ar trebui citită drept una de independență într-un guvern politic. Isărescu a scos asul din mîneacă, nu pentru a scoate din impas guvernul pe care îl conduce, ci pentru a atrage atenția că e șeful unui guvern aflat în impas. Să nu uităm că Mugur Isărescu are asigurată calea întoarsă la Banca Națională, așadar că el își poate îngădui, ca premier, tot ceea ce nu și-au permis predecesorii săi, să vorbească pe șleau, fără a avea nimic de pătimit din acest motiv”.

28 ianuarie

- În „România Mare” (nr. 498), Ileana Vulpescu publică un articol cu titlul *Eminescu – 150: Lui puțin îi pasă*: „Dacă moartea ar fi încetarea definitivă a materiei și a spiritului, puțin i-ar păsa lui Eminescu de tot ceea ce se spune azi despre el. S-a mai auzit acest *tot* și prin 1974 și prin 1956 și prin... și prin... Fiecare neam cu metehnele lui: al nostru, al românilor, cu meteahna destructurării a tot ceea ce ne reprezintă spiritual; dar și cu meteahna imitării fără nicio rezervă a modelului oferit de-nvingător. Model oferit prin elitele noastre. Dacă moartea ar fi o continuare spirituală și dacă de pe cine-știe-unde ne-ar vedea și ne-ar auzi, lui Eminescu tot atât de puțin i-ar păsa; ar băga de seamă că nu ne-am schimbat, cum

ne-a lăsat – așa ne găsește. Iar dacă spiritul lui n-ar mai avea nimic de-a face în nici un fel cu noi, pământeni, o mai fi găsit alți mișei; că doar n-om fi noi singuri și atât de originali în Univers. Iar el – cum nu i-a fost dat să fie original – n-are decât să se autopasteze și să le mai dea de lucru și altor foruri de judecată estetică, nu numai celor atât de distinse de pe acest învechit și putred Pământ, dintr-un ungher al lui numit România”.

[IANUARIE]

• În „Cuvântul” (nr. 1), Tudorel Urian scrie despre *Complexul Eminescu*: „Unui critic de azi îi este aproape imposibil să țină dreapta judecată scriind despre opera lui Mihai Eminescu. De la Titu Maiorescu încoace, generații de critici literari mai mult sau mai puțin dotați și universitari de toate calibrele au produs tone de exegeză eminesciană și au contribuit, după puterile lor, la înălțarea unui soclu pe care statuia aproape că nici nu se mai zărește. Descurajantă în tentativa de a scrie despre Eminescu nu este atât opera scriitorului, cât exegeza acestuia care este atât de vastă, încât orice posibil nou comentator poate pica lesne în ridicol (călcând, fără să știe, pe locuri comune) sau, mai rău, se poate trezi acuzat de plagiat. De aceea, nu este de mirare că, pe valul demitizării care tinde să revoluționeze istoriografia românească, exegeți de ultimă oră ai lui Eminescu au început să scormonească în ungherele cele mai obscure (potențial neumblate) ale operei și să înlocuiască reverența specifică bunelor maniere culturale (Maiorescu, Ibrăileanu, Călinescu, Arghezi & comp., *oblige*) cu o privire piezișă și un scuipat printre dinți”. Și mai departe: „Exegeza eminesciană se împarte astăzi în adulatori și contestatari ai poetului. Dacă unui scriitor obișnuit îi este permis să scrie o carte bună și alta mai puțin bună și să fie interpretat nuanțat, în funcție de elementele concrete ale fiecărei opere, în cazul lui Eminescu, orice detaliu tinde să devină suficient pentru a permite judecata de valoare asupra ansamblului operei. Unii consideră blasfemie orice aluzie critică la opera eminesciană (câtă vreme, de multe ori, aceiași exegeți se feresc să pronunțe judecăți de valoare asupra scriitorilor contemporani), iar alții se opintesc din răspuțeri să dea jos statuia de pe soclu. Primii dorm pe pernele pufoase ale mitului, ceilalți de neodihna sumbră a revoluționarilor de profesie. Lipsește calea de mijloc, cea a judecății necomplexate, care să indice starea de normalitate. O judecată de tipul «poezia x este genială, articolul y e mai slăbuț, dar proza z e foarte bună». În fond, Eminescu a fost un simplu scriitor, nu o instituție. Pentru a-l aprecia așa cum se cuvine, ar trebui să uităm toate textele apologetice pe care le-am citit, în școală și după, despre opera sa, să-i ștergem numele de pe copertele cărților, să ne bucurăm, cu inocența regăsită, de frumusețea textelor. Apoi, să scriem fără teamă, fără complexe și fără prejudecăți ce credem despre ceea ce am citit. Dar poate cineva să facă acest lucru?”. ■ Despre *Cazul Eminescu* scrie Ioan Buduca, lansând întrebarea: „A fost poetul național antisemit?” – „Eminescu e un cuvânt periculos, poate chiar mai

periculos decât era până în decembrie 1989 cuvântul Ceaușescu. S-a vădit, după 1989, că a vorbi în public despre Eminescu poate fi prilej pentru compromitere. Nu se va compromite niciodată cineva care va spune că Eminescu nu e romantic, ci postmodern, de pildă. Dar dacă va spune cineva că Eminescu era un comentator politic mediocru, acela va trebui să suporte cele mai lipicioase etichete acuzatoare. Iar dacă va spune că poezia sentimentală a lui Eminescu nu mai poate fi gustată decât de cititorii cu o cultură sumară, acela va învăța pe propria lui piele umilitoarea condiție de *paria* cultural./ (...) Totul se întâmplă așa pentru că acest cuvânt, *Eminescu*, are trei sensuri simultane și nimeni nu poate să le desfacă într-o succesiune. Nu poți spune că acum vei vorbi despre scriitorul Eminescu, apoi de mitul național Eminescu, iar la urmă de opiniile politice ale lui Eminescu. Simplul fapt că opinia noastră publică nu acceptă încă desfacerea celor trei sensuri ale cuvântului Eminescu pe trei fire care n-ar trebui să fie gândite împreună e o dovadă că directorii de opinie din România nu și-au făcut treaba așa cum ar fi trebuit. Eminescu a fost folosit ca o cârpă ideologică ori ca o unealtă propagandistică, dacă nu și mai rău: ca un program politic. Acesta e semnul că n-am ieșit încă din mentalul premodern al conștiinței culturale. Opinia publică de la noi va fi auzit câte ceva despre autonomia valorilor estetice, dar n-a fost educată să înțeleagă ce e aceea. Iată de ce nu va fi ușor să pui curând în discuție singura temă eminesciană care are potențialul exploziv al unui veritabil caz: a fost Eminescu antisemit? Și dacă a fost cu adevărat așa, îi scade acest fapt din valoarea literară? Dacă a fost antisemit cu adevărat, ce credit va mai avea mitul național Eminescu?”. Ținând seama de interogațiile anterioare, Ioan Buduca polemizează cu alte poziții referitoare la „cazul Eminescu”, afirmând că dosarul din „revista «Dilema» n-are niciun conținut”: „Cineva a zis că nu-i place poezia lui Eminescu. Ei, și? Conținutul cazului Eminescu nu are legătură cu acele articole, ci cu mentalitatea celor care sunt autoprocamați, azi, drept paznici ai miturilor naționale, patrioții de serviciu ai culturii românești, foștii corifei ai naționalismului ceaușist, care nici în ziua de azi nu vor să priceapă că acel naționalism a fost praf în ochii prostimii câtă frunză și iarbă, care praf era menit să ascundă realitatea: Ceaușescu a fost până în ultima secundă un agent al Moscovei, căruia în august 1968 i s-a dat acoperirea așa-zisei independențe față de sovietici cu scopul de a-l face simpatic Occidentului, urmând ca acolo, în Occident, rețelele KGB să fure tehnologie vestică prin intermediul Securității ceaușiste. Era clar că, după august 1968, rețelele KGB urmau să fie blocate în bună parte din operațiunile lor de spionaj tehnologic. Credibilitatea Moscovei era zero la sută. A lui Ceaușescu urma să devină aproape sută la sută”. Întorcându-se la punctul central al articolului, Ioan Buduca susține că, în funcție de poziția îmbrățișată, „ori ne declarăm antisemiți în chip oficial, ori ne vom strădui să demonstrăm că antisemitismul lui Eminescu n-a fost politic, ci doar unul economic. Faptul că nu există nicio dezbateră publică pe acest subiect indică o *infelix culpa*, anume una conștientizată în secret ca atare. Îi dăm dreptate lui Eminescu și îi urâm pe evreii care nu-i dau dreptate. Naționaliștii noștri, cu o

puternică vocație de cenzori, și-au imaginat că „Dilema” bate șaua calului ca să priceapă iapă. Anume că s-ar putea să pregătească o punere în dezbatere publică a scrierilor antisemite ale lui Eminescu. Ei, și? Ar fi greu de dovedit că acest antisemitism n-a fost și unul politic. Pentru că Viena era, la ora studenției lui Eminescu, centrul intelectual al antisemitismului, iar acest curent de opinie politică era doar în plan secundar și un fapt de analiză economică. În principal, oriunde a apărut în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, antisemitismul a fost reversul unui avers antiliberal. Acest curent european antiliberal a evoluat până la al doilea război mondial și, apoi, prin totalitarismul comunist, până în 1991. N-a mai fost antisemit[ism] sub sovietici? N-a mai fost o propagandă oficială împotriva evreilor, dar se știe prea bine care a fost politica sovietică față de evrei, dincolo de fațada declarațiilor. Eliminarea lor sistematică din pozițiile de decizie. Exact ceea ce propunea și antiliberalul Eminescu”.

● Nr. 1 al revistei ieșene „Cronica” (nr. 1) îi este dedicat lui Eminescu.

■ Constantin Popa îi adresează lui M. Eminescu o scrisoare imaginară, la 150 de ani de la naștere (*Sub a numelui tău umbră*): „Pentru că nu avem acces la tăcere vorbim, vorbim mult, vorbim despre tine, care ai scris tocmai în speranța unei lecții a tăcerii, n-am învățat-o, în continuare vorbim, din neputință, din spaimă, plângându-le pe dinafară, neștiind să îndurăm pe dinăuntru, și mi-e frică să nu ne istovim, să nu te amestecăm în această mulțime onomatopeică de semne, fără măcar să înțelegem dacă astfel ne legăm sau ne eliberăm de tine, când vanitățile noastre se umflă peste orice măsură, se sparg din ce dă afară facem poezii despre Eminescu, fără nicio rușine, ca și cum, culme a insolenței, am creat lumea sub chiar ochii lui Dumnezeu, pentru că fiind înalt la viață și scurt la timp, te-am plâns, te-am plâns cu lacrimile unei deghizate cruzimi, cu dezamăgirea că ni se întrerupe spectacolul suferinței, al durerii, al morților tale; au lăsat să cadă cortina la timp; ție, care trăiseși atâtea adevărate morți, îți trebuia o moarte închipuită, o moarte de om, o moarte de repaos; umblăm gâfâind prin arhive cu toți ogarii erudiției, îți frunzărim suferințele, îți întorcem durerile când pe-o parte, când pe alta, tragem cu dinții de o ipoteză în stare să ne explice mecanismul nefericirii, al tragediei celui contaminat de neant, al celui care atâtea a făcut, arheologii al inexplicabilului, cu pretențioase detectoare literare cercetăm straturile disperării, numele dezastrelor tale, cu dorința suspectă că după colțul unei formulări bine ticluite despre Eminescu începe eternitatea, că, încă un pas-doi, și ne încapă și pe noi nemurirea, cățărați pe vârfurile propriei exaltări, ni se pare mai important faptul că noi te descoperim, decât acela ce ai existat; apoi, trăgând pe noi pielea cumișeniei, echilibrați, în ordine și respect față de toate legile, refractari la mistuirea fără rost, spunem, cu un regret în care se ascunde o foarte firavă moralitate, că Eminescu «s-a distrus», dar, Doamne, sigur că distrugerea era alternativa, de vreme ce în certificatul genetic fusese scris dintotdeauna «inapt pentru fericire». (...) Domnule Eminescu, te dăm pe seama cuvintelor, a sumelor și culorilor, te dăm cu împrumut ideilor și părerilor, te spulberăm, în cele patru zări ale seducției, apoi te

reconstituim și-ți acordăm câte o statuie (...) – rugină a erorii noastre machiate cu emailuri – în luciul căreia zâmbesc grațios tristețea cochetă, eleganța suferinței, șoapta romantică, dulcele melancoliei...” ■ Grațian Jucan publică două articole: ***De la „Doină, doiniță” (1866) la „Doină” (1883) și Un traseu al lui Eminescu.*** ■ Ionel Savitescu (*Testamentul unui cărturar*) recenzează volumul lui Petru Creția *Testamentul unui eminescolog* (Editura Humanitas, 1998): „Cartea testamentară a învățatului filolog Petru Creția survine tocmai bine, pentru că discuțiile asupra poetului Mihai Eminescu (și de ce nu dramaturgul, prozatorul, ziaristul, traducătorul, omul de vastă cultură care a fost Eminescu) s-au întesit, reviste de prestigiu («Dilema» și «România literară») consacrandu-i spații extinse. Se cuvine să arătăm că în jurul poetului Mihai Eminescu s-au constituit două grupuri de intelectuali, în special, după apariția cărții lui Nicolae Georgescu, *A doua viață a lui Eminescu*, 1994 (discutată, de altfel, și de Petru Creția) și care-i integrează pe M. Ungheanu și Theodor Codreanu (autor, printre altele, al unei cărți scrise de pe poziția lui N. Georgescu, *Dubla sacrificare a lui Eminescu*, 1997), grupare ce susține că Eminescu a fost victima unei cabale de a cărei existență știa însuși T. Maiorescu, care urmărea excluderea poetului din viața publică, pentru că dăuna prin poziția sa intereselor politice ale României, în acel moment. Cealaltă echipă – Z. Ornea, N. Manolescu, P. Creția – tradițională, respinge acuzațiile care i se aduc mentorului junimist, prin argumente de bun-simț, folosind celebrele scrisori ale lui Maiorescu, adresate poetului, internat în sanatoriul vienez, și surorii sale Emilia Humpel. Chestiunea e că, dacă cumva ipoteza lui N. Georgescu s-ar adeveri, un întreg capitol de istorie literară ar trebui rescris. Petru Creția insistă asupra grijii pe care i-a purtat-o Maiorescu poetului, arătând, totodată, și unele inconsecvențe și omisiuni din partea criticului junimist. Astfel, Petru Creția examinează îndeaproape ediția Perpessicius, realizare valoroasă pentru timpul când a fost concepută și elaborată, dar, acum se precizează că editarea unui scriitor reclamă alte perspective de abordare a operei; criteriul cronologic impunându-se, fără distincția antume, postume, poezii originale de inspirație folclorică etc. Necesitatea unei noi ediții devine imperioasă, Petru Creția indicând și criteriile editării și logistica necesară. (...) În urmă cu mai bine de un deceniu, Petru Creția publicase în revista «Viața românească» un serial de articole introduse în prezenta carte, în care susține că intervenția în textul *Luceafărului* fusese făcută de însuși Eminescu. (...) O altă problemă dezbătută în aceste pagini testamentare și de actualitate este aceea a cultului exagerat al poetului (împotriva căruia s-au răzvrătit și semnatarii din «Dilema») care probabil l-ar fi indispus și pe Eminescu. (...) Se pledează astfel pentru o mai discretă sărbătorire a lui Eminescu, fără speculații demagogice, patriotarde și naționaliste, de conjunctură, eventual sărbătorirea sa fiind omagiată printr-o mai bună cunoaștere și interpretare a operei, citându-se în acest sens pasaje din articolele dlor Andrei Pleșu și Eugen Negrici”. La final, comentatorul semnalează câteva erori și inconsecvențe factologice ale lui Petru Creția: „În fine, nu putem încheia acest expozeu fără a ne exprima câteva nedumeriri. Astfel, la

pagina 28, P. Creția scrie despre teatrul poetului: «Firește, având în fruntea volumului cele trei capodopere încheiate: *Decebal*, *Cornul lui Decebal* și *Alexandru Lăpușneanu*, așa cum se degajă ele din nebuloasa manuscriselor». Cităm și din studiul introductiv al volumului VIII, de *Opere*, din 1988, p. VIII, scris tot de P. Creția: «Al doilea pentru că exceptând juvenila *Amor pierdut – viața pierdută*, o nu foarte fericită lucrare încheiată, dar nu definitivată, Eminescu nu a dus la capăt în sensul strict al cuvântului nici o scriere dramaturgică». La pagina 169, P. Creția scrie că, în anul 1887, Eminescu, aflat la Mănăstirea Neamțului, îi trimite lui Negruzzi la Iași poezia *De ce nu-mi vii*, pentru «Convorbiri literare». Dar, atât Negruzzi, cât și revista se mutaseră din 1885 la București. Tot o greșală se pare că este la pagina 177, unde în loc de anul 1871, Viena, este scris anul 1881. În fine, la pagina 173 este scris că poezia *Doina* este absentă din ediția princeps de *Poesii* editată de Maiorescu. Însă, mai sus, la pagina 84, fiind reprodus cuprinsul volumului în chestiune, întâlnim poezia *Doina* la numărul 51”.

• În „Jurnalul literar” (nr. 1–2), este publicat, sub semnătura lui Edgar Papu, articolul ***Eminescu și Creangă***, însoțit de următoarea notă redacțională, semnată de N.[icolae] [Fl.]Jorescu: „Acest text este printre cele din urmă, dacă nu chiar ultimul *dictat* de Edgar Papu cu foarte puține zile înaintea neașteptatei sale dispariții. Cum el ilustrează un proiect editorial ce n-a mai ajuns, din păcate, să fie realizat, ni se pare acum oportun să precizăm că *Eminescu* l-a preocupat până în clipa morții, în mod constant, pe Edgar Papu. Este aici ceva din fascinația accesului la eternitate, expresie a setei de absolut”. ■ Cornel Munteanu aduce în atenție câteva ***Probleme de eminescologie***: „Dacă inventariem, la o primă vedere, cine sunt cei care au polarizat tratamentul receptării lui Eminescu (...), nu transpare vreun nume de marcă, înseriabil, cel puțin, în categoria cercetătorilor eminescologi. Cel mult, putem vorbi de o marcă accentuat politică și ideologizantă. Cred că reacția este de cu totul altă natură, prin mediere sau recul, ea traduce o atitudine, nu atât față de obiectul disputei în sine, fenomenul Eminescu (...), cât o reacție față de eminescologie, care este încă departe de a da un răspuns scontat și mulțumitor pentru așteptările ambelor categorii de receptori./ Nu e un secret că paradoxul receptării lui Eminescu nu s-a născut nici din superlativele adulatorilor, nici de inconsecvențele sau eșecurile poetului, ci au fost amplificate de curentul care l-a mediat, eminescologia în sine. Mai exact, acea parte din această știință a cercetării care l-a fragmentat pe felii mult prea mărunte pentru a putea recompune întregul”.

• „Steaua” (nr. 1) propune un număr special, dedicat lui ***Eminescu***, incluzând articole de: Caius Traian Dragomir (***Mihai Eminescu: ființă și cultură***), Victor Enache (***Eminescu, un caz?***), Constantin Cubleşan (***Drama unui străin în propria-i țară*** – despre luările de poziție antologate de Cezar Paul-Bădescu în recentul volum intitulat *Cazul Eminescu*), D. Dumitrașcu (***Pătimașă aspirație Eminescu***), Marina Cap-Bun (***De la Sărmanul Dionis la Ioan Vestimie***), Cornel Munteanu (***Resursele satirei eminesciene***), Mircea Popa (***Ideea de Eminescu***),

Gheorghe Neamțu (*Glosă la „Memento mori”*), Grațian Jucan (*Mihai Eminescu și Anton Pann*), Ioan Baciș (*Fiziologia în viziunea lui Mihai Eminescu*).

■ *V. Fanache* notează: „Eminescu unicul, absolutul, inegalabilul generează inerția talentelor sau răbufnirile iritate, ambele nefaste în evoluția literaturii române. Dacă Eminescu a exprimat tot ce era de exprimat șansa urmașilor e nulă. Mitului Eminescu, curățat de tentativele sacralizării și adorației necenzurate critic, i se pot adăuga alte mituri poetice, poate existente sau poate pe cale de a se afirma. Cultura unui popor rămâne deschisă tipului enigmatic. Mai mulți creatori de Eminescu ar determina un evantai de opțiuni, comoditatea de a te simți înconjurat de nume referențiale, provenite din propria cultură, implicit un necesar echilibru. Revizuirile critice sunt binevenite, în felul lor ele favorizează reconfirmarea valorilor existente și sporirea lor cu altele care își așteaptă justificata legitimare. De ce «să ne judece Eminescu», Dumnezeu nostru, infailibil și suprem? Normal, omenește, este să-l supunem noi, contemporanii, judecății critice citindu-i opera, să-i asigurăm longevitatea și dreptul de poet național”.

■ *Constantin Cubleșan*: „Ca să fii un inamic public trebuie să pui în primejdie ceva ce aparține publicului. Or acest grupaj de articole din «Dilema» [nr. 265/1998] nu pune în primejdie nimic public. El n-a făcut decât să arate cât de prost au fost creșcuți – ca maniere, mă refer – tinerii din generațiile mai noi. Dar și ca educație și instruire. Pentru că altfel ei ar fi știut că din Eminescu ne tragem cu toții, în literatura română de la el încoace, că el este un fel de părinte, al nostru, spiritual și nu numai, iar față de un părinte trebuie să ai acel minim respect pe care ți-l dă fiorul morții lui – indiferent cum îi consideri moartea. De Eminescu te poți despărți oricând, ca de orice strămoș reîntors în glia pământului natal, dar memoria lui trebuie să i-o cinstești, dacă ești cinstit, și nu ai dreptul, nu poți să-i scuipi mormântul, nici crucea de la căpătâi, fără a te acoperi de blamul celor din jur, care văd în tine un fiu renegat. (...) E bine că Cezar Paul-Bădescu simte [acum] asta [*n.b.* – «m-am simțit, în propria-mi țară, mai mult decât un străin»]. Înseamnă că încă nu e pierdut. Ce nu a înțeles pe moment e cauza înstrăinării sale. Dacă va privi puțin mai adânc în sine va pricepe exact. A rămas singur pentru că nu-l are pe Eminescu. Iată adevărata dramă a înstrăinării generației tinere”.

■ *Cornel Munteanu*: „Dacă acceptăm că publicistica eminesciană este un mozaic de texte plurifuncționale pentru o literatură a evenimentului, nu întâmplătoare este dinamizarea prozei jurnalistice prin infuzia unui lirism care structurează toate formele, de la eseu, discurs polemic, la artă retorică, pamflet, artă scenică. Polifonia textului eminescian, sesizată aici și la nivelul satirei, face posibilă trecerea cronicii de eveniment, specifică jurnalisticii, într-o strucătură și formă de literatură. Alegorii, parabole, discursuri didactice, o sumă de figuri retorico-satirice (ironia, antifraza, litota, oximoronul, dialogismul, mitologisme) construiesc un text de literatură, dincolo de efemeritatea obiectului satirizat, care l-a generat. Prin funcții, natură și forme, satira eminesciană

reprezintă un argument poetic, cu nimic mai prejos decât vizionarismul liric al poeziei sale. În plus, *momentul Eminescu* în evoluția scrisului incendiar își pune pecetea pe întreaga literatură română, de la Iorga, Arghezi, G. Călinescu, până la Bogza, Paler sau Mircea Dinescu”.

● În „Literatorul” (nr. 1–2), D. Vatamaniuc semnează, sub titlul *Eminescu*, o mică retrospectivă a publicațiilor și edițiilor operei eminesciene, amintind totodată o propunere (mereu ignorată) de a înființa Institutul „Eminescu”. ■ Eugen Simion publică postfața la ediția a II-a a volumului *Sfidarea retoricii*: „Singurele pagini scrise recent și introduse în ediția de față se referă la receptarea *Jurnalului de la Păltiniș*. Mai exact: la receptarea receptării critice. Este vorba de articolul meu apărut în «România literară» (10 octombrie 1983) și de reacția lui G. Liiceanu și a prietenilor săi (vezi *Epistolar*, 1987) față de opiniile mele critice. O reacție paradoxală pe care n-am avut starea de spirit necesară pentru a o comenta atunci când s-a produs. Paradoxală pentru că jurnalul îmi plăcuse, realmente, și scrisesem favorabil despre el («acest extraordinar jurnal [cu] un personaj memorabil» etc.), iar autorul lui se supăraseră teribil, după care s-au supărat, în lanț, toți amicii autorului. «Fratele Sorel» crede, de pildă, că eu am o reacție «piezișă» și vede în mine un fel de Sancho Panza, altcineva mă consideră, de-a dreptul, «trivial-nonșalant», în fine, adjectivele cele mai descalificante (de la *jalnic* la *rudimentar*) vin spre mine din toate părțile, inclusiv de la intelectuali subțiri care, probabil, nici nu apucaseră să citească articolul meu. Sau, dacă îl citiseră, îl citiseră rău.../ Recitind, acum, aceste vechi pagini polemice, m-am gândit că n-ar fi rău ca lectorul de azi al *Sfidării retoricii* să cunoască și punctul meu de vedere în această problemă. Am găsit, cu această ocazie, și justificarea întâzierii mele: într-o scrisoare către Al. Paleologu, G. Liiceanu – autorul (și personajul) principal al *Epistolarului* – notează acest gând: «Când un om cade sub o acuză și trebuie să se apere, el nu mai este liber; el se zbate pentru a recupera ceea ce ceilalți i-au retras și, în această zbatere, el este îndrăgit de însăși povara învinuirii sau a vinei». N-am fost îndrăgit, de data aceasta, de *povara învinuirii*, dar, trebuie să recunosc, învinuirea absurdă mi-a răpit într-o oarecare măsură libertatea de a mă apăra. Încerc, acum, nu să mă disculp (nu am, în fond, de ce), ci să demontez mecanismul unei culpabilizări care, amplificată, luase formele și proporțiile unui veritabil proces de intenție... Ce-mi pare curios azi, când judec mai senin lucrurile, este faptul că G. Liiceanu n-a avut curiozitatea să citească în 1987 articolul meu, publicat în 1985 în *Sfidarea retoricii* sub forma lui inițială, necenzurată. Dacă-l citea, *îndârjirea* lui poate se diminua... Țin să fac, azi, aceste precizări, deoarece însemnările din *Epistolar* mă pun într-o poziție falsă față de C. Noica, un scriitor pe care îl prețuiesc mult și despre care am scris în repetate rânduri văzând în el, cum precizez și în cartea de față, un excepțional creator de limbaj”. ■ Sub titlul *Sunt poet pentru că știu să ucid!*, Constant. Călinescu recenzează cartea lui Mihai Ungheanu, *Holocaustul culturii române* (1999): „Și aducem mulțumiri dlui M. Ungheanu în primul rând pentru faptul de a fi întocmit prima culegere de texte în

care apar cuvintele și numele ucigașilor. Este, după cât știm, unică în analele tuturor culturilor lumii. Aici în *Addenda*, partea a treia a lucrării, găsim numele celor mai mulți dintre kominterniști: I. Ludo, Felix Aderca, Miron Radu Paraschivescu, Nina Cassian, Nestor Ignat, Paul Cornea, Silviu Brucan (denunțator și al fugarului Nichifor Crainic, între alții), Sorin Toma, Ion Vîtner, Ov. S. Crohmălniceanu, Leonte Răutu, Mihail Roller, Ileana Vrancea, Eugen Jebeleanu, Georgeta Horodincă, N. Dorneanu, Nicolae Moraru, Henri Wald, M. Beniuc, Z. Ornea, Ștefan Voicu, Radu Florian, Iorgu Iordan, Mircea Handoca, Gheorghe (Gogu) Rădulescu etc. etc. Deja echipa este bine conturată. Nu lipsesc nici cei mai tineri, tot atât de hotărâți detractori ai culturii române”. ■ Patru pagini de revistă sunt rezervate unui material intitulat **Poetul Ion Deaconescu: „Convorbiri cu Emil Cioran“** (transcrierea unui interviu realizat la Paris, în 1988 – cu întrebări despre copilăria lui Cioran, despre tinerețea sa pro-legionară, dar și despre experiențe ale unor vârste ulterioare, cum ar fi renunțarea de a scrie în limba română). Cioran – despre perioada legionară: „Garda de Fier a fost un moment delirant, șocant și nebunesc al istoriei României. Cu accente naționaliste și creștinești la început, Mișcarea a degenerat, în final, în acte reprobabile. O stare de euforie, delirantă care ne-a cuprins pe toți. Un exces ce ne-a molipsit pentru a face istorie și a ne implica în prezentul ei. O stare pasională, fără măsură. O obsesie necesară, atunci. Falimentară, apoi. Eram tineri, inteligenți, expansivi, subscriind la fanatismul clipei și al visului. În orice caz, aceeași istorie, pe care am dorit s-o edificăm altfel, ne-a scuipat pe obraz. Ne-a pălmuit și ne-a împovărat cu tembelismul ei. Regretele sunt tardive“. Despre Paris și viața sa în acest oraș spune: „Parisul este un păcat și un fruct al Creatorului. Viața mea aici a fost o ironie a destinului, aproape o eroare trăită indecent. Știu că nu poți trăi de pe urma cărților, mă refer la ceea ce rămâne după moarte, supraviețuiești doar prin gesturi fatale. Dacă m-aș fi aruncat în Sena, cum a făcut-o Celan și atâția alții, lumea mi-ar fi reținut imediat numele. Ți trebuie rigoare și stil chiar în catastrofe. Viața mea a fost tristă, fiindcă am obosit tot încercând s-o compromit“. Întrebat de ce nu a revenit în patrie după război, răspunde: „Inițial, nu aveam de gând să mă stabilesc definitiv în Franța. Războiul a fost cauza deciziei de a rămâne la Paris. Mi-am dat seama că României i-ar fi trebuit peste 20 de ani ca să se refacă după dezastrul pricinuit de acesta. Dacă Pătrășcanu n-ar fi fost ucis de-ai lui, și eu și Eliade ne-am fi întors în țară. Pătrășcanu era un foarte fin intelectual. M-a îngrijorat uciderea acestuia de către comuniști. Nu am avut viziunea pierderii războiului de către România și nu am crezut că se va complica atât de dezastruos“. Despre români: „...sunt lipsiți de voință făcând din a nu munci o emblemă specială, un stil existențial. Suntem cei mai ospitalieri, cei mai viteji, cei mai inteligenți, ne mulțumim cu destinul și condiția de a nu face nimic. Nu ne-am schimbat deloc. Mai ales astăzi avem nevoie de gesturi radicale, de nebunie, de luptă împotriva propriei automulțumiri, de confruntări aprige cu noi înșine“. ■ Nicolae Iliescu semnează un text intitulat **Bumbești, Livezeni și alți vipi**: „Pe vremea distinsului și retardatului Guleamăta, cel puțin te enervau

stupiditatea talk-show-urilor (îmi spun prietenii din TVR că retardatul și regizorașul de mâna a zecea citea cu creionul în mână «Literatorul» și rubrica aiasta, că alte lecturi nu credem să fi avut!) și prezența huidumei hidoase de Dosia (sperăm să măie, literal unde a înserat!). Apoi, au apărut Falconetti aia de Vrânceanu-Firea (fire-ar a focului!) parașutată de pe la emisiunile armatei, o tută oarecare, precum și o epidemie de emisii cultural-distractive, care nu au legătură nici cu una, nici cu alta și seamănă cu joile tineretului sau cu un concurs de șah într-o casă de cultură raională. Ele sunt întocmite de puternicul anti-talent T. Munteanu, insul ce ne-a făcut de râs, pe niscaiva decenii, la Euroviziune. (...) «Punct și de la capăt» (emisiunea lui Cătălin, bună și calmă). Vine ziua națională a lui Eminescu, prilej nimerit de dare în stambă al unora dintre oamenii noștri publici”.

• Într-un interviu acordat lui Cassian Maria Spiridon pentru „Convorbiri literare” (nr. 1), Gheorghe Grigurcu se referă, între altele, la „cazul” Eminescu: „Oricât de aparent «scandaloasă», oricât i-am putea imputa, în amănunt, carențe de gust ori deficiențe de tact, discuția găzduită, în 1998, în revista «Dilema» e, în principiu, binevenită ca o supapă menită a introduce aer proaspăt într-o încăpere cu aer greu respirabil. Ea nu suprimă mitul, ci-l supune unor corecții necesare, îl curăță de oxizii rutinei și ai demagogiei, spre a-l actualiza. Hărțuit, declarat controversabil sau neviabil pe unele laturi, Eminescu iese revigorat pe altele mai puțin luate în seamă, păstrate în stare latentă, căci nimeni n-a cutezat a-l nega global. Chiar dacă surprind și contrariază, chiar dacă nu evită notele unui teribilism pe care orice polemică le poate înlesni, discuția «liberă» asupra genialului poet e cu mult mai substanțială, mai incitantă, deci mai utilă existenței sale postume, decât elogiile previzibile, litiunile unui spirit amorțit în postura unei adorări mecanice”.

ABSTRACT

The present selection of documentary material is meant to highlight the articles on Mihai Eminescu in the journals issued in January 2000 that marked 150 years since the Romanian national poet's birth. The year 2000 was declared “Eminescu's Year” by the Romanian authorities and a number of works and events came to the forefront of the cultural stage. *The Romanian Literary Chronology: The Post-Communist Period* – elaborated by a group of researchers at the “G. Călinescu” Institute for Literary History and Theory of the Romanian Academy composed of Biana Burța-Cernat (publishing coordinator), Paul Cernat, Carmina Cojocaru, Marija Nenadić, George Neagoe and Andrei Milca – records the opinions generated by these events and the impact of this celebration.

Key-words: Mihai Eminescu, literary debates, jubilee celebration in the “Eminescu's Year”, *The Romanian Literary Chronology: The Post-Communist Period*.